

Γιάνναρης, Αντώνιος

τίτλος: Περὶ τῆς καταστάσεως

τῆς ἐν Κρίσει Γερμανίας καὶ
Ἑθνοκρατίας· ἑνὸς ἰσχυροῦς
μελέτη

Ἐν Χανίοις, 1906

Ανδριανός Ν. Γιαννακόπουλος

ΚΡΗΤΙΚΑ 1452

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΧΑΝΙΩΝ —
Αδφ. Αριθ. 4694α'
Χρονολ. Είσαγ.
Είδος της βιβλιοθήκης
*Αριθ. 630 ΚΣΙΑ

ΤΟΙΣ ΚΡΗΤΑΡΧΑΙΣ

ΤΗΣ Β' ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ

ΤΟ ΑΝΑ ΧΕΙΡΑ ΒΙΒΛΙΟΝ

ΠΡΟΦΡΟΝΩΣ

ΑΝΑΚΕΙΤΑΙ.

XXII-VI-7 X

«Προσέχειν ἐγὼ γε νομίζω, ὅταν μὲν νομοθε-
 τῶμεν, τοῦθ' ἡμᾶς σκοπεῖν, ὅπως καλῶς ἔχοντας
 καὶ συμφεροντας νόμους τῇ πολιτείᾳ θεσπευθῆναι
 ἐπιειδῶν δὲ νομοθετήσομεν, τοῖς νόμοις τοῖς χει-
 μίνοις κελθεῖν τοὺς δὲ μὴ κειθισμένους κολάζειν,
 εἰ δὲ τὰ τῆς πόλεως καλῶς ἔχειν».

(Λισίωνης 1, 6.)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὡς γνωστόν, ἀρχομένου τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, ἤλθον ἐνταῦθα ἀπεσταλμένοι τῶν τεσσάρων Δυναμειῶν ὅπως ἐξετάσωσι τὰ τοῦ ἡμετέρου τόπου καὶ ὑποδείξωσι, ταῖς οἰκείαις αὐτῶν Κυβερνήσεσι τὰς ἀναγκαίας καὶ εἰσακτέας μεταρρυθμίσεις.

Προτραπείς καὶ γὰρ τότε ὑπὸ φίλων καὶ ἄλλων πολιτευτῶν ὑπέβαλον τῇ 15/28 Φεβρουαρίου Ἀγγλιστὶ ὑπόμνημα περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Νήσου ὅπερ, καθ' ἃ ἔγραφέ μοι δύο ἡμέραις ὕστερον ὁ κύριος Λάου (Sir E. F. G. Law), ἐμελετήθη ὑπὸ τῆς Διεθνούς Ἐπιτροπείας. Ἐπραγματευομένη δ' ἐν αὐτῷ τὰ τῆς Γεωργίας καὶ Ἐμπορίας καὶ τὰ Δημόσια Οἰκονομικά.

Ἐκ τοῦ ὑπομνήματος ἐκείνου παραλιπὼν τὸ περὶ Δημοσίων Οἰκονομικῶν κεφάλαιον, ὡς περιέχον καὶ πράγματα ἐνιαχοῦ ἀντιλεγόμενα ἢ πολιτικῆς τινος χροιάς μετέχοντα, ἐκδίδωμι σήμερον Ἑλληνιστὶ τὰ περὶ Γεωργίας καὶ Ἐμπορίας μέρη, ὡς εἰκὸς συμπληρωμένα καὶ πλατύτερον ἐξεργασμένα. Εἶνε δ' ὁ σκοπὸς μου οὕτω ποιῶντος καθαρῶς πρακτικὸς.

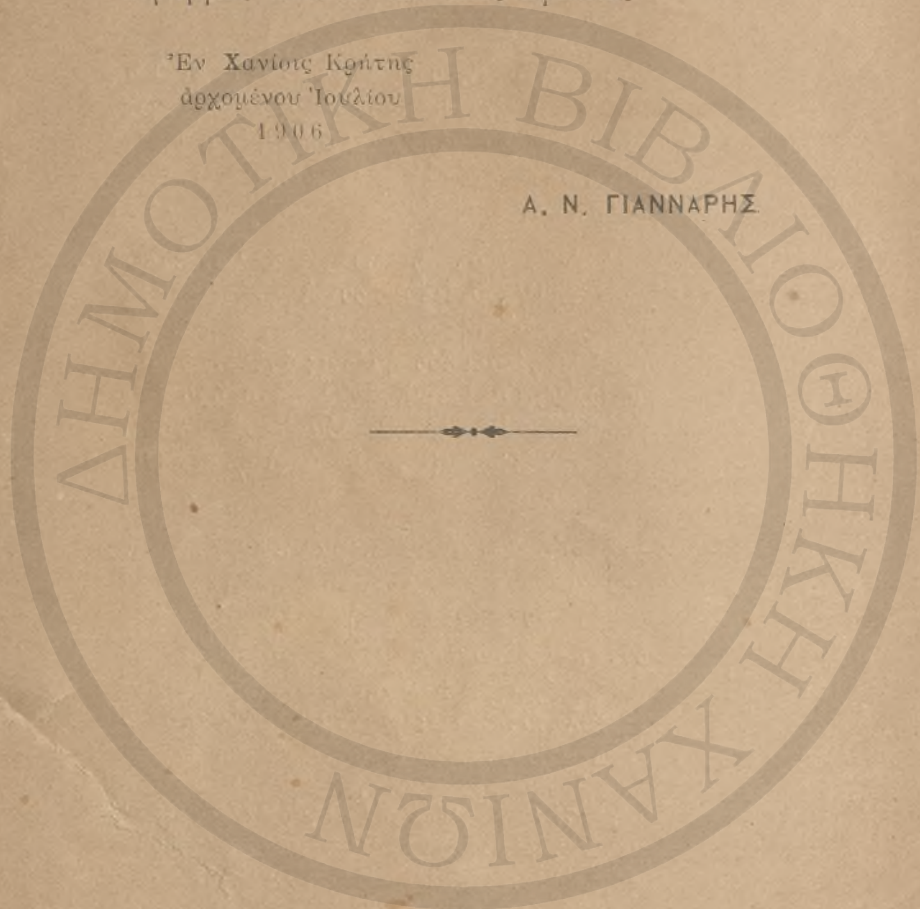
Τὴν πρακτικὴν ταύτην μελέτην ἐκφέρων σήμερον προφρόνως ἀφιερῶ τοῖς Κρητάρχοις—τοῖς πληρεξουσίοις τῆς Β' τῆς πατρίδος μου Ἐθνοσυνελεύσεως—ἐπικαλούμενος τὴν εὐμενῆ προσοχὴν αὐτῶν πρὸς ὃ πραγματεύομαι θέμα. Ἐὰν δ' ἡ φωνή μου ἐξικνεῖτο καὶ πέραν τῶν Κρητικῶν ἀκτῶν, θὰ ἐπεκαλούμην καὶ τὴν φιλόστοργον μέριμναν τῆς τε Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Βουλῆς.

Ὅπως δὴποτε, ἐκδιδοὺς σήμερον τὸ συγγραμμάτιον
 τοῦτο θερμαίνομαι ὑπὸ τῆς ἐλπίδος ὅτι πολλοὶ τῶν
 συμπολιτῶν μου, μάλιστα γεωργοὶ καὶ ἐμπροσθέντες
 εἰ μὴ πολιτευόμενοι, θέλουσιν ἀνελίσξῃ αὐτὸ μετὰ
 περιεργίας ἴσως δὲ καὶ τινος ὠφελείας.

Ἐν Χανίοις Κρήτης
 ἀρχομένου Ἰουλίου

1906

A. N. ΓΙΑΝΝΑΡΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Κρήτη—ἡ πρεσβυγενής τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν ἀδελφὴ καὶ οἰονεὶ μήτηρ—ἔχει ἐμβαδὸν μὲν 7.800 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων (3.326 τετραγ. μιλίων) πληθυσμὸν δὲ (σήμερον) περὶ τὰς 320.000 κατοίκων, συμπεριλαμβανομένων 6.500 περίπου ἀλλοδαπῶν. Τοῦ δὲ ἰθαγενοῦς πληθυσμοῦ Χριστιανοὶ μὲν ὀρθόδοξοὶ εἰσι 280.000 περίπου, Μωαμεθανοὶ δὲ 33.000 περίπου.

Καὶ ἄρρενες μὲν κάτοικοι εἰσι 165.000 περίπου
θῆλειαι δὲ » 155.000 »

Οἱ 165.000 ἄρρενες κάτοικοι τῆς Νήσου εἰσι κατ' ἐξοχήν γεωργοὶ—80 % περίπου—κέκτηνται δὲ σχεδὸν πάντες οὐσίαν μεζονος ἢ ἐλάσσονος λόγου ἀξίαν, ὅθεν καὶ ἐλάχιστοί εἰσιν οἱ ἐν τῇ Νήσῳ ἄποροι.

Ἐκ τῶν 165.000 ἀρρένων κατοίκων 90.000 μὲν δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς ἀγράμματοι, 75.000 δὲ ὡς ἐγγράμματοι. Ἐκ τούτων τῶν ἐγγραμμάτων εἰσι περὶ τοὺς 30.000 μὲν μαθηταὶ καὶ γέροντες ὑπερβάντες τὸ 65^{ον} ἔτος, οἱ δ' ἀπολειπόμενοι 45.000 ἐγγράμματοι ἄνδρες εἰσι—

Γεωργοί	9.000	περίπου
Τεχνίται (χειροτέχναι)	8.000	»
Ἐμπορευόμενοι	7.000	»
Δημόσιοι λευτοῦργοι	1.300	»
Ἄλλοι δημόσιοι ὑπάλληλοι	3.000	»
Εἰσοδηματῖαι	2.500	»
Ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα ἔχοντες	2.200	»
Ἄλλας ἀσχολίας μετερχόμενοι	5.500	»
Ἄργοι ἢ ἄμοιροι τακτικῆς ἀσχολίας	6.500	»
	45.000	»

Σημειωτέον ὅ' ἐνταῦθα ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἄνω 45.000 ἐγγραμμάτων ἄνδρῶν οἱ τε ἀργοῦντες καὶ οἱ ἔχοντες

μὲν ἀσχολίας ἀλλὰ δυσφοροῦντες ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν
 τύχῃ (τοιοῦτοι δ' εἰσὶν οἱ πλεῖστοι) πάντες οὗτοι ἐπι-
 διώκουσιν ἀγρόπνως συμφέρουσάν τινα καὶ μᾶλλον ἰκα-
 νονοικίον, ἐν ταῦτῳ δ' ἀνετωτέραν ἀσχολίαν ἢ θέσιν. Οὐδὲ
 πρέπει νὰ παρίδωμεν ὅτι εἰς τοὺς ἀνωτέρω ἐγγραμ-
 μάτους θεσισκόπου, ἢ θεσιθῆρας ἀνάγκη νὰ προστεθῇ
 ἢ ἄλλη μεγάλη φάλαγξ τῶν ἀγραμμάτων ἀνθρώπων οἱ-
 τινες ἐπιδιώκουσι καὶ αὐτοὶ θέσιν εἴτε ὡς χωροφύλακες
 εἴτε ὡς τελωνοφύλακες εἴτε ὡς δημοτικοὶ κλητήρες καὶ
 ἄλλοι ὑπαλλήλιστακοὶ ἢ μικροὶ μισθαρχίδαί.

Καὶ ἀλλαγῶν, ἢ μᾶλλον ἐν πάσῃ ἄλλῃ χώρα, ὑπάρχει
 ἄμετρον πλῆθος πενητευόντων καὶ θεσιθηρῶν, ἀλλ' ἐκεῖ
 τὸ πλῆθος τοῦτο εὐρίσκει πόρον ζωῆς ἐν τῇ γεωργίᾳ, τῇ
 κτηνοτροφίᾳ, τῇ βιομηχανίᾳ, τῇ ἐμπορίᾳ, τῇ ἀλιείᾳ,
 τῇ μεταλλουργίᾳ, καὶ πάσαις ταῖς ἄλλαις βιοποριστικαῖς
 πηγαῖς, αἵτινες παρέχουσι στάδιον ἐπικερδοῦς ἢ συμφε-
 ρούσης ἀσχολίας. Παρ' ἡμῖν δ' ὅμως οὐδεμία
 σχεδὸν βιοδότης πηγὴ ὑπάρχει πλὴν τῆς γεωργίας, καὶ
 ταύτης νεναρκωμένης, καὶ τῆς οὐχ ἥττον ὑστερούσης
 ἐμπορίας, τί ἄλλο καταφύγιον ἔχει ὁ πάσχων λαὸς
 ἢ τὴν Κυβέρνησιν; Οὗτος εἶνε ὁ κύριος λόγος δι' ὃν οἱ
 τοσοῦτοι ἀργοὶ καὶ πάντες οἱ ἄλλοι οἱ ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν
 τύχῃ δυσφοροῦντες καιροφυλακοῦσι δημοσίαν τινὰ θέσιν.
 Εἶνε ἄρα ἄδικα ἔσα αἵ τε ξένοι καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ πολλάκις
 ἡμᾶς αὐτοὺς ὄνειδιζομεν, ἀμνημονοῦντες τῆς ἀληθοῦς
 αἰτίας. Ἄλλ' εἴτε δίκαιος εἴτε ἄδικος εἶνε ὁ ὄνειδισμὸς,
 ἢ Πολιτεία ὀφείλει νὰ ζητήσῃ θεραπείαν κακοῦ ὅπερ ἀπο-
 τελεῖ ἀληθῆ μάστιγα τοῦ τόπου. Ἐνταῦθα ἐρωτᾶται
 πῶς δύναται νὰ θεραπευθῇ ἢ πληγῇ αὕτη; καὶ ἀποκρι-
 νόμεθα: ἢ Πολιτεία δύναται νὰ θεραπεύσῃ τὸ κακὸν με-
 τοχετεύουσα τὸν ροῦν τῶν βιοστερῶν καὶ τῶν ἄλλων
 θεσιθηρῶν ἀνθρώπων εἰς ἄλλας βιωφελεῖς ὁδοὺς, τουτέστιν
 ἐμψυχοῦσα μὲν τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἀποτρε-
 φομένην ἐμπορίαν, ὑποδοηθοῦσα δὲ καὶ τὴν κτηνοτρο-
 φίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α ΓΕΩΡΓΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

1. Ἀγροκομία

(Γεωργικά προϊόντα κλπ.)

Ἐπειδὴ ἡ Νῆσος οὐδέποτε ἔχρωμετρήθη, δὲν οὐνάμεθα οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν νὰ εἰπωμεν πόσον ἔδαφος αὐτῆς καλλιεργεῖται, πόση δὲ γῆ εἶνε μὲν χέρσος ἀλλὰ δεκτικὴ καλλιεργίας, πόση δὲ φύσει ἀγονος. Ἄλλ' εἶνε γνωστὸν ὅτι καὶ τὸ σήμερον γεωργοῦμενον μέρος τοῦ τόπου εἶνε μικρὸν ἢ περιωρισμένον καὶ δυσανάλογον πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῆς Νήσου ὅστις δὲν ὑπερβαίνει τὰς 40 περίπου ψυχὰς ἐν ἐκάστῳ τετραγωνικῷ χιλιομέτρῳ. Πλὴν τούτου, τὸ γεωργοῦμενον ἔδαφος, καίπερ διηρημένον εἰς ἀπειρα κτημάτια, τοσοῦτον ἀτελῶς καλλιεργεῖται ὥστε μόλις δύναται νὰ διαθρέψῃ τοὺς ἐργαζομένους αὐτὸ γαιοκτήμονας. Ὡς ἐν παραδείγματι, τὰ σιτηρὰ καὶ ἄλλα δημητριακὰ προϊόντα (σῖον ὁ σῖτος, ἡ κριθή, ἡ βρόμη, οἱ κύαμοι, οἱ ἐρέβινθοι, οἱ φάσηλοι, τὰ γεώμηλα, κτλ.) τοσοῦτον ἐπιθεῶς ἔχουσιν ὥστε ἡ κατ' ἔτος παραγωγή αὐτῶν δὲν ἐξαρκεῖ πέραν τῶν ἐξ ἑως ὀκτῶ μηνῶν. Καὶ ὅμως ἡ γλυκύτης τοῦ κλίματος καὶ ἡ γονιμότης τοῦ ἐδάφους ἔχουσιν ἄριστα πρὸς πᾶσαν φυτεῖαν καὶ παραγωγὴν τῆς γεωγραφικῆς ἡμῶν ζώνης (ὄρα σελ. 32), οὐδεμίαν δ' ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι, ἐμπειρότερον καὶ πρακτικώτερον κυβερνωμένου τοῦ κράτους τῆς Κρητικῆς Πολιτείας, ἡ γῆ αὐτῆς εὐκόλως θὰ διέτρεπε πληθυσμὸν σχεδὸν διπλάσιον τοῦ παρόντος. Ἄλλ' ὡς σήμερον ἔχουσι τὰ πράγματα—ὅποτε ἢ τε γεωργία καὶ ἡ βιομηχανία καὶ

ἡ ἔμπορία καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἐπικοινωνία διατελοῦσιν ἐν παλαιγενεῖ ἔτι καταστάσει—τὰ κύρια προϊόντα τῆς Νήσου εἰσὶν : ἔλαιον (εἰ καὶ τοῦτο τὴν σήμερον δὲν γίνε-
ται ἄφθονον οὐδ' ἔργεται συνήθως ἀνὰ πᾶν ἔτος),
οἶνος, γλωρὰ καὶ ξηραὶ ὀπώραι, οἶον πορτοκάλια,
μανδάρinia, σταφίδες, σῦκα, ἀμύγδαλα, ἔτι δὲ κίτρα,
κεράτια (τὰ ἀραβιστὶ καὶ κοινῶς λεγόμενα χαρούπια),
βαλανίδια, κάσιαρα, ἔτι δὲ τυρὸς καὶ μέλι καὶ ἄλλα
τινὰ προϊόντα ἥττονος λόγου ἀξία, ὧν πάντων τὴν ἐπὶ
μέρους παραγωγὴν καὶ ἀξίαν θὰ ὀρίσωμεν παρακα-
τιόντες.

1 Ἡ Γεωργία ἐπὶ Τουρκοκρατίας τελευτώσης.

Τὴν ἐτήσιον παραγωγὴν τῆς Νήσου τὴν ἐκ γεωρ-
γικῶν καὶ παραπλησίων προϊόντων, ἡ Τουρκικὴ Κυ-
βέρνησις πρὸ τοῦ 1886 ἔτους διήρει εἰς *Χειμερινὴν*
δεκάτην, ἡ δεκάτην τοῦ ἐλαίου, καὶ *Θερινὴν* δεκάτην.

Ἡ ὀλικὴ τότε παραγωγὴ ἀπὸ τοῦ 1878 μέχρι τοῦ
1886, κατὰ τὴν ἐμβριθῆ καὶ πρακτικὴν ἔκθεσιν τοῦ
Σάββα Πασᾶ, εἰσάγοντος τῷ 1886 τὸν προϋπολογι-
σμὸν τῆς Νήσου (*), εἶχεν ὡδε·

Ἔτος	Δεκάτη ἐλαίου	Δεκάτη Θερινῶν	Ὀλικὴ ποσότης
1879-80	430.346. ₃₃	3.959.548. ₂₂	4.389.895. ₁₅ γρόσια
1880- 1	6.658.796. ₃₀	5.502.373. ₈	12.161.180 »
1881- 2	183.579. ₂₀	5.464.878. ₃₃	5.648.458. ₁₃ »
1882- 3	8.395.257. ₃₀	5.955.878. ₃₆	14.351.136. ₂₆ »
1883- 4	849.252. ₃₂	6.003.835. ₈	6.853.088 »
1884- 5	8.608.391. ₂₀	4.858.944. ₁₀	13.467.385. ₃₀ »
1885- 6	653.659. ₁₅	4.374.184	5.027.853. ₁₅ »

Ἦγουν ἐν ὅλῳ **61.898.997.**₃₄ γρόσια

Κατὰ ταῦτα ἡ ἐτήσιος ὀλικὴ πρόσσδος τῆς Νή-
σου (ἐκ τε τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας ὁμοῦ, ἀλλὰ συμ-
περιλαμβανομένων καὶ 160.000 περίπου γροσίων εἰσ-
πραττομένων ἐκ δικαιωμάτων ἰχθυοπωλείων καὶ σπογ-

(*) Ὅρα ἀριθ. 719 τῆς τότε (1886) Ἐπισήμου Ἐφημερίδος Κρήτης.

γαλιείας) ἀνήρχετο κατὰ μέσον ὄρον εἰς 8.842.714,⁸ γρόσια ταμειακά, ὃ ἔστιν εἰς λίρας Τουρκικὰς 88.427 περίπου, ἕπερ σημαίνει ὅτι, ὑπολογιζομένης ἐκάστης Τουρκικῆς λίρας εἰς ὄρ 22,85, ἡ ἐτήσιος δημοσία πρόσσοδος ἀνήρχετο εἰς ὄρ. 2.020.560. Ἐὰν νῦν πολλαπλασιάσωμεν τοῦτο τὸ ποσὸν ἐπὶ δέκα, τὴν βᾶσιν τοῦ συστήματος τῆς δεκάτης, ἔχομεν ἐτήσιον τῆς Νήσου παραγωγὴν φορολογουμένην ὄρ. 20.117.570. (Πρβ. σελ. 14.)

Ἄλλ' αὕτη ἡ ἐκ τῆς γεωργίας μέση κατ' ἔτος παραγωγή διεσαλεύθη ἄρδην ἐκ τῶν μετὰ τὸ 1888 συγγῶν ἀνωμαλιῶν τῆς Νήσου, μάλιστα δ' ἐκ τῆς ἀναστατώσεως καὶ ἀναρχίας ἧτις συνετάραξεν ἐκ βάρβρων τὸν τόπον ἀπὸ τοῦ 1896 μέχρι τοῦ 1898 ἔτους. Διότι κατὰ τοὺς παραγῶδεις ἐκείνους ἐνιαυτοὺς οὐ μόνον τὸ Κρητικὸν ἔδαφος παρέμεινε σχεδὸν ἀκαλλιέργητον, οὐ μόνον τὰ πλείεστα τῶν κτηνῶν κατεστράφησαν ἀλλ', ὡς ἔτι ἀναμνηστόν, τὰ τότε διαμαχόμενα ἑτερόθρησκα στοιχεῖα, πανώλεθρον πόλεμον ἄγοντα, εἶχον προσφύγη καὶ εἰς τὴν τυφλὴν μωρίαν τοῦ ἐκκόπτειν καὶ καίειν τὰ δένδρα ἀλλήλων, μάλιστα τὰς ἐλαίας, ἔτι δὲ τὰς πορτοκαλλέας καὶ μανδαρινέας καὶ ἄλλα δένδρα. Τὴν ἐκ τῆς δαιμονιώδους ταύτης παραφροσύνης ἐπελθοῦσαν ζημίαν τῶν δένδρων ἐμφαίνει ὁ κάτωθι πίναξ ἀπερειδόμενος ἐπὶ τὴν ἐπίσημον μὲν ἀλλὰ πρόχειρον καὶ παρέργως γενομένην οἰκονομικὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1901-1902.

Νομός	Ἐλαιῖται			Κερατῆται		
	Καταστρα- φείσαι	Ἀπομεί- νασαι	Ἐν ὄλῳ	Καταστρα- φείσαι	Ἀπομεί- νασαι	Ἐν ὄλῳ
Χανία	131257	1025678	1156935	6583	59265	65848
Σφακία	12062	360694	372756	3	26776	26779
Ρεθύμνη	184130	906600	1090730	17326	454830	472156
Ἡράκλειον	629914	1801287	2431201	4036	320234	324270
Λασηθι	105407	1786291	1891698	14344	675820	690164
Ἐν ὄλῳ	1062776	5880550	6943320	42292	1536925	1579217

Νομός	Βελαρέται			Ἀμυγαλέται καὶ ἔσπεροι- δοειδῶ δένδρα		
	Καταστρα- φείσαι	Ἀπομεί- νασαι	Ἐν ὄλῳ	Καταστρα- φείσαι	Ἀπομεί- νασαι	Ἐν ὄλῳ
Χανία	176	19052	20228	42355	313736	356091
Σφακία	—	485	485	10	23782	23792
Ρεθύμνη	20610	103029	123639	42543	169510	212053
Ἡράκλειον	—	12	12	123389	343258	566647
Λασηθι	—	2	2	26421	596643	623064
Ἐν ὄλῳ	20786	122580	144366	234718	1446929	1781647

Κατὰ τὸν πίνακα τοῦτον καρποφόρα δένδρα.—

	Ἐπιπέχον πρὸ τοῦ 1896	Κατεστράφησαν ἀπὸ τοῦ 1896-8
Ἐν τῷ Νομῷ Χανίων	1,519,100	180.371
» » » Σφακίων	423,812	54.596
» » » Ρεθύμνης	1,898,578	264.609
» » » Ἡρακλείου	3,322,130	757.331
» » » Λασηθίου	3,204,928	146.172
<i>*Ἦτοι ἐν ὅλῳ</i>	10.448.548	1.403.079

Ἀποτέλεσμα ἄρα τῆς φρενοβλαβοῦς δενδροφθορίας τῶν ἀνωμάλων ἐκείνων ἡμερῶν τοῦ 1896-1898 ἐπῆρξεν ὅτι ἐκ τῶν ἐν τῇ Νήσῳ 10.448.584 δένδρων τῶν πρότερον ἀκμυζόντων καὶ καρποφορούντων κατεστράφησαν 1.403.079, ἤγουν ὑπὲρ τὰ 12 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, μὴ συνυπολογιζομένης τῆς μεγάλης φθορᾶς ἣν καὶ τὰ περισωθέντα 9.184.958 δένδρα ἐκ τῆς ἐρημώσεως ὑπέστησαν. Τῇ μεγίστῃ ζημίᾳ τῇ ἐκ τούτων τῇ Νήσῳ προσγενομένη προσθετέον ἐν ἐπιμέτρῳ τὴν ἀπώλειαν 80.000 περίπου Τουρκικῶν λιρῶν, πρότερον δαπανωμένων ἐν τῇ Νήσῳ ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, καὶ μάλιστα τὴν ἀθρόαν μετανάστασιν ἣ ἐξῆδον τετρακισμυρίων περίπου Ὀθωμανῶν ἧτις ἀπεστέρησε τὴν Νῆσον ἔνθεν μὲν τοῦλάχιστον δεκαπέντε χιλιάδων ἐργατῶν, ἀρρένων τε καὶ θηλέων, ἔνθεν δὲ περίπου δέκα τεσσαύρω ἑκατομμυρίων δραχμῶν (*) μετρητῶν, ἃς οἱ μέχρι τοῦδε ἐξοικισθέντες μετανάσται ἀπεκομίσαντο ὡς τίμημα τῆς ἐαυτῶν οὐσίας. Καὶ ἐζημιώθη οὕτω μέγιστα ἡ Νῆσος ἀπὸ ἐλαττωθείσης μὲν τῆς πρότερον παραγωγῆς ἐπὶ πολλὰ ἔτη—καὶ σήμερον ἔτι πολλὰ Μουσουλμανικὰ κτήματα μένουσιν ἀκαλλιέργητα—

Μέχρι σήμερον, διότι ὑπελοίσθη ἐπίσημως ὅτι ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου 1898 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1902 ἡ ἀξία τῶν πωληθέντων Τουρκικῶν κτημάτων ἀνῆρχετο εἰς 9.442.426 δραχμᾶς. (Πρὸ. καὶ σελ. 53).

γυλαρωθέντων δὲ καὶ τῶν ἄλλων οἰκονομικῶν τοῦ τόπου πόρων.

2. Ἡ Γεωργία ἀπὸ τῆς Αὐτονομίας ἀρξασμένης.

Ἀλλὰ καταλυθείσης τῆς ἐν τῇ Νήσῳ Τουρκοκρατίας καὶ ὑποκατασταθείσης εἰς αὐτὴν τῆς νῦν Αὐτονόμου Κρητικῆς Πολιτείας, ἐπηκολούθησε νέα ἐποχὴ εἰρήνης καὶ σχετικῆς εὐεστοῦς. Διότι τὸ μὲν ἡ ἡσυχία ἢ γεννηθεῖσα ἐκ τοῦ κόρου καὶ καμάτου τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν ὅπλων, τὸ δὲ ἢ ἐπὶ τὸ νέον καθεστῶς πεποίθησις, τὸ δ' ἢ ἰδρυσις «Τραπεζίης Κρήτης», ὑποσχομένης νὰ εἰσκομίσῃ εἰς τὸν τόπον 10,000,000 δραχμῶν καὶ διαθέσῃ μέγα μέρος αὐτῶν ὑπὲρ τῆς γεωργίας καὶ ἐμπορίας· οὗτοι καὶ ἄλλοι λόγοι ἔπεισαν τοὺς Κρήτας ν' ἀλλάξωσι τὸ ὄπλον ἀντὶ τῆς ἀξίνης, οὕτω δ' ἐνεκαινίσθη περίοδος οἰκονομικῆς ἀναρρώσεως. Διότι ἤρξαντο ἤδη οἱ ἄνθρωποι μετὰ ζήλου φυτεύοντες μὲν νέα καρποφόρα δένδρα καὶ ἀμπελώνας, ἐγκεντρίζοντες δ' ἄγρια δένδρα, ἐπῆλθε δὲ καὶ ἡ φύσις ἀρωγῶς ἀναζωογονοῦσα πολλὰ τῶν πρώην κατεστραμμένων δένδρων ἅτινα νῦν ἤρξαντο νὰ παρέχωσιν ἐλπίδας νέας καρποφορίας. Ἐκ πάντων τούτων ὑπολογίζεται ὅτι ἡ σήμερον φορολογουμένη γεωργικὴ παραγωγὴ τῆς Νήσου ἀνέρχεται εἰς 25.000.000 περίπου δραχμῶν ἀπέναντι τῶν 20.000.000 δραχμῶν τῆς πρώην ἐποχῆς. (δρα σελ. 11.)

Τὴν βαθμιαίαν ἀνάρρωσιν καὶ προκοπὴν τῆς γεωργίας ἀπεικονίζουσι μᾶλλον τε καὶ ἥττον οἱ ἐπόμενοι δύο πίνακες.

Σημ. Ἐν τοῖς πίναξι ταῦτοις οἱ μὲν ἄνω ἀριθμοὶ ἐμφαίνουσι τὴν ποσότητα εἰς χιλιόγραμμα (1 χιλιόγραμμον = 312 $\frac{1}{2}$ δράμια, 78 ἐκάδες = 100 χιλιόγρ.), οἱ δὲ κάτω τὴν ἀξίαν εἰς δραχμάς· τὰ δὲ ἀριθμητικὰ κλάσματα τὰ τῆ τελευταία στήλῃ παρηρητημένα ἐμφαίνουσι κατ' ἀόριστον ἐκτίμησιν καὶ προσέγγισιν πόσον μέρος τοῦ ἀντιστοίχου προϊόντος παραμένει καὶ ἀναλύσεται ἐν τῷ τόπῳ.

I

Κυριώδη γεωργικά προϊόντα ἐξηγημένα κατὰ τὰ τελευταῖα
πέντε ἔτη, ἤγουν ἀπὸ τοῦ 1901 μέχρι τοῦ 1905

		1901	1902	1903	1904	1905	
Ἴλαιον	(ποσόν)	5215000	4580000	8622000	6048000	7645000	4/8
	(ἀξία)	2866000	2451000	4631000	2985000	4594000	
Κεράτια	(ποσόν)	15506000	17950000	12733000	15254000	17525000	1/10
	(ἀξία)	1022000	1387000	1337000	1260000	1322000	
Ὀίνος	(ποσόν)	6436000	4241000	3606000	9510000	7959000	3/4
	(ἀξία)	598000	401000	530000	1200000	740000	
Σταφίς	(ποσόν)	1468000	1864000	4364000	4504000	4837000	1/6
	(ἀξία)	335000	527000	1365000	1328000	1119000	
Κίτρα	(ποσόν)	950000	1947000	1431000	2739000	2190000	1/10
	(ἀξία)	80000	170000	276000	727000	565000	
Δέρματα	(ποσόν)	142000	215000	180000	196000	216000	1/20
	(ἀξία)	110000	196000	170000	187000	209000	
Τυρὸς κλπ.	(ποσόν)	60000	129000	79000	153000	112700	1/3
	(ἀξία)	60000	115000	77000	140000	97700	
Ἀμυγδαλό- ψιχα	(ποσόν)	100000	156000	110000	196000	118000	1/30
	(ἀξία)	137000	243000	162000	187000	167000	
Βαλανίδια	(ποσόν)	360000	958000	1380000	1061000	1463000	1/40
	(ἀξία)	53000	166000	217000	179000	220000	
Βομβύκια	(ποσόν)	28000	28000	34000	22000	31700	1/30
	(ἀξία)	145000	150000	186000	105000	175000	
Πορτοκάλια	(ποσόν)	685000	591000	891000	518000	855000	1/2
	(ἀξία)	50000	66000	108000	80000	160000	
Στέμφυλα ἐλαιῶν	(ποσόν)	3373000	1920000	8576000	2500000	5013000	1/10
	(ἀξία)	44000	14000	161000	55000	124000	
Τρόφι	(ποσόν)	236000	287000	207000	293000	278000	1/5
	(ἀξία)	69000	78000	68000	92000	87000	
Μανδαρίνια	(ποσόν)	325000	290000	440000	391000	380000	1/2
	(ἀξία)	36000	34000	63000	62000	58000	
Μέλι	(ποσόν)	61000	78000	72000	100000	84000	1/5
	(ἀξία)	32000	40000	57000	72000	61000	
Μέταξα	(ποσόν)	4000	2400	2400	4100	3600	1/20
	(ἀξία)	64000	43000	49000	87000	81000	

II

Ποσότης κατὰ χιλιόγραμμα τῶν κυριωδῶν προϊόντων
ἅπαντα κατ' ἔτος καὶ κατὰ μέσον ὄρον—

		Ἐξάγονται	Ἀναλίσκονται ἐπιχωρίως	Παράγονται	Ἀξία εἰς δραχμὰς	
					τῆς μονάδος	τοῦ ὅλου ποσοῦ
Ἐλαιον	χλγ.	6420000	25840000 (*)	32260000 (*)	0,55	17605000
Κεράτια	»	15833000	1583000	17416000	00,9	1567000
Οἶνος	»	6350000	4762000	11112000	0,10	1111000
Σταφίδες	»	3407000	568000	3975000	0,20	795000
Κίτρον	»	1851000	185000	2036000	00,6	666000
Δέρματα	»	190000	10000	200000	1,00	200000
Τυροί	»	104000	35000	139000	1,40	194600
Ἀρύγδαλι	»	130000	6500	136500	1,25	170600
Βαλανίδια	τεμ.	1044000	26000	1070000	0,15	160500
Βομβύκι	χλγ.	28740	1460	30100	5,20	156000
Πορτοκάλια	»	708000	254000	962000	0,15	144000
Στέμφυλα ἐλαϊῶν	»	4276000	427000	4703000	00,2	94000
Τρούξ	»	260000	52000	312000	0,25	78000
Μανθάρια	»	345000	172000	517000	0,14	72000
Μέλι	»	79000	16000	75000	0,65	64000
Μετάξιν	»	3000	150	3150	20,00	63000

(*) Περί τοῦ ἐλαίου, τοῦ κυρίου προϊόντος τῆς Νήτου, παρατηρητέον ὅτι τὸ μέρος ὅπερ σημειοῦται ὅτι ἀναλίσκεται ἐπιχωρίως (25.840.000 χλγ.) περιλαμβάνει περὶ τὰ 2.740.000 χλγ. ἐλαίου ἀναλισκόμενου ἐν τῇ κατασκευῇ σάπωνος ἀναλισκόμενου ἐπιχωρίως (δρα σελ. 18) καὶ περὶ τὰ 2.240.000 χλγ. ἀναλισκόμενα ὡς ἐλαῖα ἐπιχωρίως. Ἐὰν δ' εἰς τὰ 32.260.000 προσθέσωμεν περὶ τὰ 1.600.000 χλγ. ἀναλισκόμενα ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ εξαγομένου σάπωνος (δρα σελ. 18), ἀνευρίσκομεν ὡς ὅλην κατ' ἔτος παραγωγὴν ἐλαίου ὅπερ τὰ 33.800.000 χλγ. ἢ 26.364.000 ὀκάδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Κτηνοτροφία

Ὁ κτηνοτροφικὸς κλάδος τῆς γεωργίας ἐν τῷ αὐτῷ παλαιόνῳ καταστάσει διατελεῖ ἔτι ὥστε δὲν χρήζει πολλοῦ λόγου. Τὸ γε νῦν ἔχον, τὰ ἐπόμενα κτήνη καὶ κατοικίδια ζῶα εἰσὶν ὀνομαστέα:— ἵπποι περὶ τοὺς 10.000, χρησιμεύοντες ὡς ἵππαστὰ καὶ φορτηγὰ ζῶα. Ἥμινοι περὶ τοὺς 20.000 καὶ ὄνοι περὶ τοὺς 40.000, ἀμφότεροι χρησιμεύοντες μάλιστα ὡς ὑποζύγια. Πρόβατα περὶ τὰς 400.000, καὶ αἴγραι περὶ τοὺς 120.000, ἀμφοτέρωθεν διατρεφόμενα μάλιστα ὡς γαλακτοφόρα κτήνη. Βόες περὶ τὰς 35.000 ζεύγη, χρησιμεύοντες μάλιστα ὡς ἀροτριῶντα κτήνη. Τούτοις προσθετέον— Χοίρους περὶ τοὺς 20.000 οἴκας διατρεφόμενους εἰς κρέας, καὶ ὄρνιθας περὶ τὰς 180.000 (τριῶν ἀναλογουσῶν ἐκάστη ἀγροδιαίτῳ οἰκογενεῖᾳ), ἐκτρεφόμενας χάριν τῶν ὀψῶν καὶ τοῦ κρέατος αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Βιομηχανία

Καὶ ἡ βιοτεχνία τῆς Νήσου διατελοῦσα ἔτι ἐν τοῖς σπαργάνοις αὐτῆς εἶνε ἀναξία καὶ ἐλαχίστου λόγου, ἐκτὸς ἐὰν θεωρηθῶσιν ὡς γεωργικῆς βιοτεχνίας προϊόντα τὰ ἔργα 40.000 περὶ τοὺς ὑφαντικῶν ἱστῶν (ἐνός ἱστοῦ ἀναλογουσῶν πρὸς τρεῖς γυναϊκῆς ἀγροδιαίτους), καὶ τὰ χειρουργήματα 13.000 περὶ τοὺς χειρτεχνῶν ἀνδρῶν. Οὐχ ἥττον μείας ἀξία εἰσὶν ἐνταῦθα περὶ τὰ δέκα ἀρχαιότροπα βυρσοδεϊεῖα, ὀλίγα τινα πλινθεῖα (κεραμεῖα), δύο ἢ τρία ἐλαιουργεῖα, δύο ἢ τρία βαφεῖα, μικρὰ τινα σιδηροργεῖα— ἅπαντα πενιχρὸν διάγοντα βίον. Μείζονος λόγου ἀξία βιοτεχνεῖα εἰσὶν: ἐν Ἰσθμοῦ (ἐν Χανίοις), δύο οἶνοπνευματοποιεῖα (ἐν Ἡρακλείῳ), καὶ περὶ τὰ 18 ἔτι περισφζόμενα σαπωνοποιεῖα, εἰ καὶ ταῦτα ὀσμῆραι παρακμάζουσιν.

Σταπνονοργία

Ἡ ποσότης εἰς χιλιογράμματα (χλγ.), καὶ ἀξία εἰς δραχμάς (δρ.), τοῦ σάπκωνος τοῦ κατ' ἔτος ἐν τῇ Νήσῳ παραχθέντου δύνανται νὰ ἀπολογισθῇ κατὰ προσέγγισιν ὡδε: (πρόβλ. καὶ σελ. 21 ἐπ.)

	1901	1902	1903	1904	1905	Μέδος	
						δρος	Κατ' ἔτος
Μέση τιμὴ χιλιογράμμου	0,40	0,37	0,36	0,36	0,38		
Ἐξαγωγή εἰς χλγ.	2505000	2154000	2548000	2561000	2554000		2463000
ἀξία εἰς δρ.	1027100	807000	924000	915000	977000		930000
Ἐπιχώριος κατανάλωσις εἰς χλγ.	614000	621000	629000	637000	645000		630000
ἀξία εἰς δρ.	245000	230000	226000	230000	245000		235000
Σύνολον παραγωγῆς εἰς χλγ.	3119000	2771000	3177000	3198000	3199000		3155000
ἀξία εἰς δρ.	1272000	1037000	1150000	1145000	1222000		1165000

Σημ. Ἐν τοῖς περὶ τῆς ἐπιχωρίου κατανάλωσις ὑπολογισμοῖς ἡμῶν ἐλάβομεν βάσιν δύο πλάκας (ἤγουν ἡμίσειαν ὀκτῶ) σάπκωνος κατ' οἰκογένειαν ἐκάστου μηνός, ὃ ἔστι 24 πλά-

καις (6 εκάδας) έκαστου έτους, ή δε βάσις αύτη είνε μετριοπάτη και παρ' αύτῷ τῷ ἀγροδιαίτῳ λαῷ. Λαμβανομένου δ' ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς Νήσου ἐν ἔτει 1900 περιελάμβανε 78.000 (ἀκριδέστερον 77,855) οἰκογενείας και ὅτι ὁ ἀριθμὸς οὗτος κατ' ἔτος ἀυξάνεται τοὐλάχιστον κατὰ χιλίαις οἰκογενείας, ἔχομεν κατ' ἐλάχιστον ὅρον:

Διὰ τὸ ἔτος	οἰκογενείας	πλάκας	λίτρας	δεκάδας
1901	79800	$\times 24 = 1915200$	$= 614000$	$= 478800$
1902	80800	$\times 24 = 1939200$	$= 621538$	$= 484800$
1903	81800	$\times 24 = 1963200$	$= 629230$	$= 490800$
1904	82800	$\times 24 = 1987200$	$= 636923$	$= 496800$
1905	83800	$\times 24 = 2031200$	$= 644615$	$= 502800$

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Γεωργική και Κτηνοτροφική

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

1. Συμφέρουσα παραγωγή.

Καταλέξαντες ἀνωτέρω τὰ κυριώδη τῆς Νήσου προϊόντα και κτήνη, ὑποσημνήναντες δὲ και τὸ ὄφελος τὸ ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς αὐτῶν προσγιγόμενον τῷ ὀημοσίῳ ταμίῳ, φέρε νῦν ἐξετάσωμεν και τὸ ὄφελος ὅπερ ἐκ τούτων καρποῦται ὁ καλλιεργῶν και παράγων αὐτὰ γεωργικὸς και ποιμενικὸς λαός. Τοῦτο ἐνταῦθα ποιοῦντες θὰ καταλέξωμεν παραδείγματα μικρᾶς κλίμακος συνεπαγομένης μικρᾶν δαπάνην και παραγωγῆν. Διότι, ὡς γνωστὸν, ὀλίγων ὄντων ἐν Κρήτῃ τῶν μεγαλοκτημόνων, ὁ γεωργικὸς λαὸς τῆς Νήσου ὁ πολὺς σύγκειται ἐκ μικροκτημόνων και μικρῶν ἐπιχειρητῶν, τὸ δ' ἔδαφος εἶνε διαμεμελισμένον εἰς ἄπειρα

κτημάτια, και ταῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑποδιηρη-
μένα και τῆδε κάκεισε διεσπασμένα ἢ διεσπαρμένα.
Ὡς εἰκός, οἱ σημειούμενοι ἀριθμοὶ δὲν δύνανται νὰ
ᾠσιν αὐστηρῶς ἀκριβεῖς, διότι ἢ τε ἀξία και ἢ παρα-
γωγὴ τῶν κτημάτων πολλαχοῦ πολλαχῶς ποικίλ-
λει, ἀναλόγως οὐ μόνον τῆς φύσεως και θέσεως τοῦ
ἔδαφους ἀλλὰ και ἀναλόγως τῆς ἐπιτηρίας ἢ τοῦ νομοῦ
ἔνθα εὑρηται τὸ περι οὗ λόγος ἔδαφος ἢ προϊόν, ἔτι δ'
ἀναλόγως τῆς ἐγγυτέρας ἢ μακροτέρας αὐτοῦ ἀποστά-
σεως ἀπὸ τῆς πόλεως ἢ ἀπ' ἄλλου τινὸς ὁπωσοῦν κεν-
τρικοῦ ἐμπορείου.

Σημ. Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους οἱ ἀριθμοὶ τῶν κάτωθι
παραδειγμάτων, καιπερ ἀπειριδόμενοι εἰς ποικίλας ἐρεῦνας και
πληροφορίας, παριστάνουσι μόνον κατὰ προσέγγισιν **μέσον** τινὰ
ὄρον, ἀναφέρονται δ' εἰς χωρία 3—4 ὥρας ἀπέχοντα πόλεως
ἢ ἄλλου ἐμπορείου. Οὐδὲ προστίθεται ἰδιαίτερα δαπάνη τῆς με-
ρίμνης και συνεργασίας τοῦ ἐκάστοτε κεφαλαιοῦχου ἢ ἐπιχει-
ρητοῦ.

Παράδειγμα 1^{ον}

Ἐλαιον.

(Πρόβ. και σελ. 38.)

Δεδοσθῶ ὅτι 100 ἔλαια ἀξίας περίπου 2000 δραχμῶν (μιάς
ἐλάιας διατιμωμένης ἀντὶ 20 δραχμῶν) ἐκάστου δευτέρου
ἔτους παραγοῦσιν 900 περίπου ὀκάδας ἔλαιου, ὅπερ εἰσκομιζέ-
μενον εἰς τὴν πόλιν εὑρίσκει 540 δραχμὰς (ἐκάστης ὀκάς πώλου-
μένης ἀντὶ 60 λεπτῶν). Πλήν τοῦ ἔλαιου ἔχομεν και περί τὰς
13000 ὀκάδας πυρήνων ἀξίας 26 δραχμῶν (1 ὀκά 2 λ. ἐπὶ
τόπου). Ἡ ὅλη ἄρα παραγωγὴ ἀνέρχεται εἰς $(540 + 26 =$
566 δρ.

Ἄλλ' ἐκ τῆς προσόδου ταύτης ἀφαιρετέα ἢ δαπάνη:—
καλλιεργίας τῶν 100 βένδριον..... » 30.—
συγκομιδῆς και ἔλαιουργίας $35 \frac{0}{10}$ περίπου ἐπὶ
τοῦ ἔλαιου μόνον..... δρ. 147.—
μεταφοράς τοῦ ἔλαιου εἰς τὴν πόλιν (9 φορτίων
πρὸς 3 δρ. ἕκαστον..... » 27.—
δημοτικοῦ φόρου..... » 2.—
ἄλλ' ἀπρόοπτα ἐξόδα (περὶ τὰ $5 \frac{0}{10}$ » 12.—

Ὅλικὴ δαπάνη..... » **218.**

ητις ἀρχιρουμένη ἀπὸ τῶν εἰσπεπραγμένων 566 δραχμῶν ἀπολείπει καθαρὸν ὄφελος δρ. 348 διὰ τὰ δ' ὅς ἐτι, δι' ἑκάτερον ἄρα ἔτος δρ. 174. Ὅπερ σημαίνει ὅτι ἡ ἐκ 2000 δραχμῶν ἀξία τῶν 100 ἐλαίων ἀπέδωκε καθαρὴν ἐτήσιον πρόσοδον δρ. 174, ἤγγουν τόκον περίπου δρ. **8,70** %.

Σημ. Εἶνε φανερόν ὅτι ἐὰν ὑπῆρχον ἀμαξίται ἢ τοὐλάχιστον εὐπόρευτοι ὁδοί, καὶ τὰ δεινὰ τῆς μεταφορᾶς θά ἦσαν πολλῶ μικρότερα καὶ ἡ δαπάνη πολλῶ μετριώτερα. Ἐν λ. χ. το ἔλαιον μεταφέρτεο εἰς τὰ ἐμπορεῖα διὰ κάρρου, τάνωτέρω ἐνεία φορτία θὰ περιωρίζοντο εἰς δύο περίπου καρραγωγίας, ἡ δὲ δαπάνη ἀπὸ 27 δραχμῶν θὰ καθήρτετο εἰς (2×3=) 6 μόνον δραχμάς, θὰ ὠφελεῖτο δ' ὁ παραγωγεὺς 19 δραχμάς αἰτίνας προστιθέμεναι εἰς τὴν καθαρὰν πρόσοδον θὰ ἤββαλον αὐτὴν μὲν ἀπὸ 174 δρ. εἰς 193 δρ., τὸν δὲ τόκον ἀπὸ 8,70 ο]ο εἰς **11,60** ο]ο.

Παράτηρήσεις. Ἡ ἐλαικοκρπία ὑπόκειται εἰς διχρηκτεῖς κινδύνους ἀστοχίας ἀπὸ τῆς ἀνθήσεως τοῦ δένδρου ἐν μηνὶ Μαρτίῳ μέχρι τῆς ὀριμάνσεως αὐτοῦ ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ. Ἀλλ' ἀσφαλίσθεις τῆς ἐλαικοκρπίας, οἱ κίνδυνοι τοῦ ἐλαίου εἰσι μικροὶ ἀτε δυναμένου νὰ φυλαχθῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Ἀλλὰ πάλιν αἱ ἐκ τῶν βροχῶν ἢ χιόνιων δυσχέρειαι καὶ ζημίαι τῆς συλλογῆς τῶν ἐλαίων εἶνε μέγισται, τὰ δὲ διὰ δυσπορευτῶν ὁδῶν παθήματα τῆς εἰς τὴν πόλιν μεταφορᾶς τοῦ ἐλαίου, πολ- λάκις γινομένης διὰ νυκτός καὶ χειμῶνος, εἶνε ἔτι δεινότερα.

Παράδειγμα 2ον

Σάπων.

(Πρόβ. καὶ σελ. 18.)

Ἄ' Ὅδε' ἐλαίου καὶ διὰ τῆς θερμῆς γυλώσεως ἐν ταῖς πόλεσι κατασκευαζόμενος κοινὸς σάπων (λαδοσάπωνος), γονδρῆως πωλούμενος, συνήθως εὐρίσκει περὶ τὰ 50 λεπτά κατ' ἑκάστ. ὅθεν αἱ 1000 ἐκάδες εὐρίσκουσι δρ. **500**.

Ἄλλ' ἡ δαπάνη τῆς σαπωνουργίας τῶν 1000 ἐκάδων εἶνε:—
ἐλαίου (πυρηνελαίου) 639 ἐκάδων πρὸς 50 λ. κατ' ἑκάστ. δρ. 319.50
ἄλλων ὑλικῶν (ἀσβέστου, σόδα, ἄλατος, ξύλων, ἐργασίας, κλπ., ἤγγουν ἄλλα 20 λ. κατ' ἑκάστ. ἐλαίου) » 127.80
μεταφορᾶς εἰς τὸ τελώνιον. » 2.—
δεκάτης καὶ τελωνικοῦ δασμοῦ (6 % ἐπὶ τοῦ πυρηνελαίου ὑπολογιζομένου πρὸς 37 λ. κατ' ἑκάστ.) » 18.—

Ὅλική δαπάνη. δρ. **467,30**

ἡτις ἀρχιρουμένη ἀπὸ τῶν εἰσπεπραγμένων 500 δραχμῶν ἀπολείπει κέρδος 32,70 δραχμῶν. Ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἡ ἐκ 467,30 δρ. δαπάνη τοῦ σαπωνοποιεῦ ἀπέδωκε κέρδος μὲν 32,70 δρ., τόκον δὲ τοσάπλασιον τοῦ 7 % ὀσάπλασις ὀπτήσεις (καζινίς) ἐσάπωνοῦργησε καὶ ἐπώλησεν ἐντὸς τοῦ ἔτους.

Β' Πολλῶ εὐχερέστερος καὶ συμφερότερος ἀποβαίνει ὁ διὰ τῆς ψυχρᾶς χυλώσεως κατασκευαζόμενος σάπων, διότι κατὰ τὴν μέθοδον αὐτοῦ μία ὀκτᾶ ἐλαίου παράγει περὶ τὰ 600 δραχμὰ σάπωνος. Ὅθεν αἰ ἀνω 639 ὀκτᾶδες ἐλαίου διὰ τῆς ψυχρᾶς χυλώσεως παράγουσι περὶ τὰς 958 ὀκτᾶδες σάπωνος, ἀξίας δραχμῶν 479. Ἀφαιρουμένης δ' ἐκ τούτων δαπάνης περὶ τὰς 435 δρ., ἀπομένει κέρδος 44 δραχμ., ὅ ἐστι τόκος **10**.

Παράτηρήσεις. Ἐάν ὑποτεθῆ ὅτι ὁ ἀνωτέρω σάπων κατασκευάσθη ἐπὶ παραγγελίᾳ καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν παρεδόθη εὐθὺς ὡς κατασκευάσθη (ὡπερ ἀπίθανον), ὁ τόκος βεβαίως εἶνε πολλῶ ἀνώτερος, διότι ἐν ὁ σαπωναποιίᾳ, λαθῶν ἢ ἐδαπάνησε χρήματα μετὰ τοῦ τόκου αὐτῶν, κατασκευάσῃ καὶ πωλήσῃ πολλάκις (12κις-24κις) τὸ αὐτὸ ποσὸν σάπωνος ἐντὸς ἐνὸς ἔτους, ὁ τόκος εἴτε 7⁰/₁₀₀ εἶνε εἴτε 10⁰/₁₀₀, ἀναγκάτως πολλαπλασιάζεται ἀνάλογως τῆς ἐπαναλήψεως τῆς κατασκευῆς.—Περὶ τῆς ποσότητος καὶ ἀξίας τοῦ κατ' ἔτος παρασκευαζομένου σάπωνος ὅρα ἀνωτέρω σελ. 18.

Παράδειγμα 3ον

Γεώμυλα

Δεδόσθω ὅτι ὁ Λακκιώτης **X** κέκτηται ἐν Ὀμαλῶ γῆν ἐνὸς και-
λοῦ, ἀξίας 140 δραχμῶν, καὶ ὅτι ὅλη ἡ γῆ αὐτῆ φυτευθεῖσα 200 ὀκτᾶ-
δας γεώμυλα ἀπέδωκεν ἐξαπλάσιον τὸν σπῆρον, παρήγαγε δὲ
καρπὸν 1200 ὀκτᾶδων. Ἡ ἀξία τοῦ προϊόντος ἐν Χανίοις ὑπολό-
γισμένη εἰς 15 λεπτὰ κατ' ὀκτᾶν ἀνέρχεται εἰς **180** δραχμὰς.

Ἄλλ' ἐκ τῆς προσόδου αὐτῆς ἀφαιρετέα ἡ δαπάνη—	
ἀροτριώσεως	8.—
σπόρου (200 ὀκτ. πρὸς 15 λεπτὰ)	30.—
σκαφῆς (8 ἡμεροκάματα πρὸς 2 δρ.)	16.—
δισκαφῆσεως	10.—
ἀνασπάσεως ἢ ἐκρίζώσεως	10.—
πλύσεως	3.—
μεταφορᾶς εἰς Χανία (12 φορτίων πρὸς 5 δρ.) ..	60.—
δεκάτης	18.—
δημοτικῆ φέρου	1.20
ζυγίου	2.—
ἄλλα ἐξόδα ἀπρόσπτα	5.—

Ὅλική δαπάνη..... » **163,20**

ἦτις ἀφαιρουμένη ἐκ τῶν εἰσπεπραγμένων 180 δραχμῶν ἀπο-
λείπει καθαρὰν πρόσοδον 16,80 δραχμῶν. Ὅθεν ἡ ἐξ 180 δραχ-
μῶν ἀξία τῆς γῆς ἀποφέρει καθαρὸν μὲν ὄφελος 16,80 δρ., τόκον
δὲ δρ. **9,34**⁰/₁₀₀.

Σημ. Εάν ὑπῆρχεν ἐξ Ὁμαλοῦ μὲν μέχρι Λάκκων εὐπόρευτος ὁδός, ἐκ δὲ Λάκκων ἢ τοῦλάχιστον ἐκ τοῦ χωρίου Φουρνὲ ἀμαξιτός μέχρι Χανίων, ἢ δαπάνη τῆς μεταφορᾶς ἀπὸ Φουρνὲ διὰ κάρρου νινομένης θὰ περιοριζέτο ἀπὸ 60 δραχμῶν εἰς 25—30 δραχμὰς, ὁ δὲ τόκος ἀπὸ 9,34 οἰ θ' ἀνήρχετο εἰς 28,20 οἰ περίπου.

Παρατηρήσεις. Μακρὰν ἀποκειμένου καὶ μὴ κητοκημένου τοῦ Ὁμαλοῦ, τὰ αὐτῶσι φυόμενα γεώμηλα ὑπέκεινται εἰς τὸν κίνδυνον τῆς κλοπῆς, πλὴν τῶν ἄλλων ἀτμοσφαιρικῶν ἐπιηρείων αἷς ὑπέκεινται τὰ δημητριακὰ προϊόντα.

Παράδειγμα 4ον

Σταφίς.

Ἐν Μαλεβιζίῳ ἀμπελῶν ἐκτάσεως 25 ἐργατῶν εὐρίσκει κατὰ μέσον ὄρον 7500 δραχμὰς ὑπολογιζόμενος ἐκάστου ἐργάτου ἀμπελῶνος πρὸς 300 δραχμὰς. Ὁ ἀμπελῶν οὗτος κατὰ μέσον ὄρον ἐτησίως παράγει περίπου 20000 ὀκάδας σταφυλῶν αἰτίνες·—

(1) Πωλούμεναι μὲν ὡς σταφυλαὶ ἐπὶ τόπου πρὸς 5 λεπτὰ κατ' ὀκτὴν ἀποφέρεισι πρόσοδον περίπου 1000 δραχμῶν·—

(2) Οἰνοποιούμεναι δὲ παράγουσι· (α) 12500 περίπου ὀκάδας οἴνου (1 ἐργάτ. 500 ὀκ.) ὅστις πωλούμενος πρὸς 8 λεπτὰ κατ' ὀκτὴν ἀποφέρει 1000 δραχμὰς· (β) 5000 περίπου ὀκάδας στέμφυλα (τσιπούρα) αἵτινα πωλούμενα πρὸς 1 1/2 λ. κατ' ὀκτὴν ἢ μεταβαλλόμενα εἰς αἶνερα (τσικουδιά) ἢ ἕξος καὶ λίπασμα ἀποφέρεισι περίπου 75 δραχμὰς· (γ) τρύγα ἢ φέκλην (τρυγία, φέτσα) 80 περίπου ὀκάδων ἧτις πωλουμένη πρὸς 30 λεπτὰ κατ' ὀκτὴν ἀποφέρει 24 δραχμὰς. Ὅθεν ἡ οἰνοποίησις ἀποφέρει (1000 + 75 + 24 =) 1099 δραχμὰς·—

(3) Σταφιδούμεναι ἐλαττοῦνται μὲν εἰς 6000 περίπου ὀκάδας σταφίδος, ἀλλὰ, πωλουμένης ἐκάστης ὀκάδος σταφίδος πρὸς 20 περίπου λεπτὰ ἐν Πρακλειῷ τῇ πόλει, αἱ 6000 ὀκάδες ἀποφέρουσι **1200** δραχμὰς.

Ἄλλ' ἐκ ταύτης ἀφαρτετέρα ἡ δαπάνη·—

κλαδεύσεως	δρ.	18.—
σκαφῆς	»	55.—
δισκαφήσεως	»	18.—
ἀγορᾶς θείου	»	35.—
θειοφίσεως	»	10.—
τρυγήσεως	»	20.—
σταφιδώσεως	»	120.—
μεταφορᾶς εἰς τὴν πόλιν	»	120.—
δημοτικοῦ φόρου	»	3.—
ἄλλα ἐξοδα ἀπρόσπτα	»	20.—

Ὅλική δαπάνη » **419—**

ἦτις ἀρχαιρομένη ἐκ τῆς προσόδου τῶν 1200 δραχμῶν ἀπολείπει ἔρελος 781 δραχμῶν. Ὅθεν ἡ ἐξ 7500 δραχμῶν ἀξία τοῦ ἀμπελιῶνος ἀπέδωκεν ἔρελος μὲν 781 δρ., τόκον δὲ 10,40 %.

Σημ. Ὡς εἰκόσ, ἐὰν ἡ εἰς τὴν πόλιν μετακόμισις τῆς σταφίδος ἐγένετο διὰ κάρρου, ἡ δαπάνη τῆς μεταφορᾶς θὰ κατήρχετο εἰς τὸ τρίτον περίπου [40 δρ.] οὕτω δ' ὁ ἀμπελοκτήμων Μαλεβιζιώτης θὰ ἐκέρθαιεν ἄλλας 80 περίπου δραχμὰς, ἢ ἀπελάμβανε πρὸς τόκον οὐχὶ 10,40 ο] ἀλλὰ 11,50 ο].

Παρατηρήσεις. Ἐν τοῖς ἀνωτέρω ὑπολογισμοῖς δὲν περιλήθη ἡ δαπάνη τῆς λιπάνσεως, διότι τὸ ἀμπελοεὖς ἔδαφος τοῦ Μαλεβιζίου εἶνε φύσει λιπαρόν. Ὡς αὐτως παρελείφθη ἡ δαπάνη τῆς κορυφολογίας, τοῦ οἰναρισμοῦ (τῆς ἀποκοπῆς τῶν ψευδῶν καὶ ἀκάρπων κλάδων), τῆς ἐκφυλλίσσεως, τῆς διγυλώσεως ἢ ὑποστύλωσεως, διότι τὰ θεραπεύματα ταῦτα, ἅτινα θὰ ἠῤῥανον τὴν παραγωγὴν, παρ' οὐδὲν λογίζονται ἐν Κρήτῃ. Ἰστέον προσεῖται ὅτι ἡ εὐστοχία καὶ πρόσοδος τῆς ἀμπέλου ἐξαρτᾶται ἔνθεν μὲν ἐκ πολλῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπιηρειῶν, ἔνθεν δ' ἐκ τοῦ εἴδους τοῦ κλήματος, ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἔδαφους, ἐκ τῆς πενιχρᾶς ἢ πλουσίας λιπάνσεως ἢ ἀλιπασίας τῆς γῆς, καὶ ἄλλων συνθηκῶν.

Παράδειγμα 5^{ον}

Οἶνος.

Ἐν τῇ δυτικῇ νήσῳ καὶ ἡ ποιότης τοῦ ἔδαφους καὶ ἡ ποιότης τοῦ εἴνου ὑστεροῦσι τῶν τῆς ἀνατολικῆς Κρήτης. Ἐν Κυθωνίᾳ λ. γ. 25 ἔργατῶν ἀμπελῶν κατὰ μέσον ὄρον εὐρίσκει 2000 δραχμὰς, ἐνδὲς ἔργατοῦ ἀμπέλου ὑπολογιζομένου περὶ τὰς 80 δραχμὰς. Ὁ ἀμπελῶν οὗτος τῶν 25 ἔργατῶν κατὰ μέσον ὄρον παράγει περίπου 4000 ἐκάδας οἴνου (ἐκάστου ἔργατου ἀποφέρωντος 160 περίπου ἐκάδας οἴνου), 1600 ἐκάδας στεμφύλων (τσιπούρα), καὶ 25 ἐκάδας τρυγᾶς. Καὶ ὁ μὲν οἶνος πωλούμενος ἐν Χανίοις ἀντὶ 9 λεπτῶν κατ' ἐκάαν ἀποφέρει 360 δρ., τὰ δὲ στέμφυλα πωλούμενα ἐπὶ τύπου ἀντὶ 1 1/2 λεπτῶν κατ' ἐκάαν ἀποφέρουσι (1600 × 1 1/2 =) 24 δραχμὰς, ἡ δὲ τρυῖ ἢ φέλλη (τρυγία, φέτσα) πωλουμένη ἀντὶ 30 λεπτῶν κατ' ἐκάαν ἀποδίδει 7,50 δραχμὰς, — ἤγουν ἐν συνόλῳ (360 + 24 + 7,50 =) **391,50** δραχμὰς.

Ἄλλ' ἐκ τῆς προσόδου ταύτης ἀραιρετέον τὴν δαπάνην'—

κλαδεύσεως	δρ.	18.—
σκαφῆς	»	54.—
διοικητικῆς	»	16.—
ἀγορᾶς θείου	»	33.—
θεικφίσεως	»	6.—
τρυγήσεως	»	20.—
μεταφορᾶς εἰς πατητήριον	»	25.—
πατήσεως	»	6.—
δημοτικοῦ φόρου	»	3.50
μεταφορᾶς εἰς Χανιά	»	80.—
ἄλλα έξοδα ἀπρόοπτα	»	10.—

Ὀλικὴ δαπάνη » **271.50**

ἥτις ἀφαιρουμένη ἐκ τῶν εἰσπεπραχθέντων 391,50 δραχμῶν ἀπολείπει καθαρὴν πρόσοδον 120 δρ. Ὅθεν ἡ ἐκ 2000 δραχμῶν ἀξία τοῦ ἀμπελωνος 25 ἐργατῶν ἀπέδωκε καθαρὴν μὲν ἔσπελον 120 δρ., τόκον δὲ 6 0/0.

Συμ. Ὡς εἶδος, ἐὰν ἡ εἰς Χανιά μεταφορὰ ἐγένετο διὰ κάρρον, ὑπαρχούσης ἀμαξίτου, ἡ δαπάνη τῆς μεταφορᾶς τοῦ προϊόντος θὰ περιορίζετο ἀπὸ 80 δραχμῶν εἰς 40 περίπου δραχμάς, ὅπερ θὰ ἤϋσαν τὴν μὲν πρόσοδον ἀπὸ 120 δρ. εἰς 160 δραχμάς, τὸν δὲ τόκον ἀπὸ 6 οἷο εἰς 8 οἷο.

Παρατηρήσεις. Ὅσα ἐλέγχθησαν ἐν ταῖς παρατηρήσεσι τοῦ προηγούμενου 4ου παραδείγματος εἰκότως ἰσχύουσι καὶ ἐνταῦθα.

Παράδειγμα 6ον

Πορτοκάλλια

Υπολογιζομένης τῆς μέσης τιμῆς ἐκάστης πορτοκαλλίας εἰς 30 δραχμάς, 100 πορτοκαλλίαι ἔχουσιν ἀξίαν 3000 δραχμῶν, ἀποφέρουσι δὲ καρπὸν ἐκάστη μὲν περὶ τὰ 500 πορτοκάλλια, αἱ δὲ 100 περίπου 50000 πορτοκάλλια. Ταῦτα ἐπὶ τόπου πωλούμενα εὐρίσκουσι κατὰ μέσον ἔρον τὰ μὲν 1000 περίπου 25 δρ., αἱ δὲ 50000 περίπου **1250** δρ.

Ἄλλὰ τὰ τῆς καλλιτεργίας (σκαφῆς, περιφράξεως, ποτίσεως, λιπάνσεως) έξοδα ἐκάστης πορτοκαλλίας ὑπολογίζονται εἰς μίαν περίπου δραχμὴν, οὕτως ὥστε ἡ δαπάνη τῶν 100 πορτοκαλλιδῶν ἀνέρχεται εἰς δρ. 100 περίπου. Ἡ ἔλική αὕτη δαπάνη ἀφαιρουμένη ἐκ τῶν εἰσπεπραχθέντων 1250 δραχμῶν ἀπολείπει καθαρὴν πρόσοδον 1150 δραχμῶν. Ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἡ εἰς 25000 δραχμῶν ἀξία τῶν 100 πορτοκαλλιδῶν ἀποφέρει ἐτήσιον μὲν πρόσοδον 1150 δρ., τόκον δὲ **38,30** 0/0.

Συμ. Ὅρα παρατηρήσεις ἐν τέλει τοῦ ἐπομένου παραδείγματος.

Παράδειγμα 7^{ον}

Μανδαρίνια.

Ἐκάστης μανδαρινίας ἐπιτιμωμένης δρ. 20 περίπου, 100 μανδαρινίαι εὐρίσκουσι 2000 δραχμάς. Αὗται κατ' ἔτος ἀποφέρουσι μανδαρίνια ἐκάστη μὲν 400 περίπου, ἅπασαι δὲ μανδαρίνια 40000 περίπου. Ταῦτα ἐπὶ τόπου πωλούμενα τὰ μὲν 1000 εὐρίσκουσι 10 περίπου δραχμάς, τὰ δὲ 40000 περίπου **400** δραχμάς.

Ἄλλ' ἢ τῆς καλλιεργίας (σκαφῆς, περιφράξεως, ποτίσεως, λιπάνσεως) δαπάνη ἐκάστης μανδαρινίας ὑπολογίζεται εἰς δρ. 1 τῶν δ' 100 εἰς **100** δρ. Ἡ ὀλικὴ αὕτη δαπάνη ἀφαιρουμένη ἐκ τῶν εἰσπεπραγμένων 400 δραχμῶν ἀπολείπει καθαρὰν πρόσσόδον 300 δραχμῶν. Ὅ ἐστὶν ἢ ἐκ 2000 δραχμῶν ἀξία τῶν 100 μανδαρινιῶν ἀπέδωκε καθαρὸν μὲν ἔρως 300 δραχμάς, ἐτήσιον δὲ τόκον **13** ⁰/₁₀.

Πα ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς . Πλὴν τοῦ κινδύνου τῆς κλοπῆς, καὶ τὰ μανδαρίνια καὶ τὰ πορτοκαλλία ὑπόκεινται εἰς τοὺς συχνοὺς καὶ δεινοὺς κινδύνους νόσων καὶ ἄλλων ἀτμοσφαιρικῶν ἐπηρεῶν, ἔτι δ' εἰς τὰς ζημίας τὰς ἐκ τοῦ χειμῶνος καὶ μάλιστα τὰς ἐκ τοῦ ἀνέμου. Τοῦτοις προσθετέα ἢ σπουδὴ μεθ' ἧς τὰ προϊόντα ταῦτα πρέπει νὰ διατεθῶσιν, ἅτε τοῦ μὲν μανδαρινίου ἀντέχοντος μόνις 6-8 ἑβδομάδας, τοῦ δὲ πορτοκαλλίου οὐχὶ πέραν τῶν 3-6 μηνῶν.

Παράδειγμα 8^{ον}

Κίτρον.

Κίτρον πολὺ παράγουσι κατ' ἐξοχὴν αἱ ἐπαρχίαι Πεδιάς καὶ Μεραμπέλλον. Δεθέντος δ' ὅτι μία κίτρεα πωλουμένη εὐρίσκει 25 δραχμάς, 100 κίτρεαι εὐρίσκουσι 2500 δραχμάς. Αὗται ἐτησίως παράγουσι κατὰ μέσον ὄρον μία μὲν 40 περίπου ὀκάδας, πᾶσαι δὲ αἱ 100 περίπου 4000 ὀκάδας κατ' ἔτος. Ἰποτιθεμένου δ' ὅτι ἐκάστη ὀκά τοῦ κίτρου εὐρίσκει 0,20 περίπου, αἱ 4000 ὀκάδες θὰ ἀποδώσωσιν περί τὰς **800** δραχμάς.

Ἄλλ' ἐκ τῆς προσόδου ταύτης ἀφαιρετέα ἢ δαπάνη—
καλλιεργίας (20 φορτίων κίτρου, δύο ἢ τριῶν σκαφῶν, ποτίσμου, κλπ.) ὑπολογιζομένη εἰς 1,50 δρ. καθ' ἐκάστην κίτρεαν δρ. 150.—
συλλογῆς καὶ μεταφορᾶς εἰς τὴν παραλίαν (ὑποτιθεμένην ὅτι ἀπέχει δύο περίπου ὥρας) » 40.—
δεκάτης » 80.—
δημοτικῆς φόρου » 4.—
ἄλλ' ἀπρόσπετα ἔξοδα » 10.—

Ὅλικὴ δαπάνη » **284**.—

ἤ τις ἀφαιρουμένη ἀπὸ τῶν εἰσπεπραγμένων 800 δραχμῶν ἀπολείπει καθαρὸν κέρδος 516 δρ. Ὅθεν ἢ ἐκ 2500 δραχμῶν ἀξία τῶν 100 κιτρεῶν ἀπέδωκε καθαρὸν μὲν ὄφελος 516 δρ., τόκον δὲ **20,65** %.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς . Ἡ κιτρέα ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶνε ὑδροχαρὴς ἔχει βίον βραχύν (μέχρις 20 ἐτῶν), καρποφορεῖ δὲ συνήθως ἐπὶ 10 ἕως 15 ἔτη, ὑπέκειται δὲ συχνὰ καὶ εἰς τὴν νόσον κομμώσιν, πολλάκις πανώλεθρον εὐσαν. Πλὴν τούτων τὰ κίτρα (ἄπερ ἔλκευσι ἀπὸ 100 δραμῶν μέχρι τεσσάρων ἑκάδων ἕκαστον) ἐφήμερον προῖον ἂν δέον γὰρ πωληθῶσι ἀπὸ 15 Αὐγούστου μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου, ἢ δὲ βραχυτέρας τοῦ χρόνου τούτου πολλάκις συνεπάγεται βιαίαις διακυμάνσεις τῆς τιμῆς ἀπὸ 0,65 ἕως 0,40 λεπτὰ κατ' ἑκάν.

Παράδειγμα 9^{ον}

Βαλανίδια.

Ὑποθεθίσθω ὅτι ἡ Ρεθύμνιος **Ν** κέντηται 100 βαλανιδέας ἀξίας 2000 δραχμῶν (ἑκάστη πρὸς 20 δρ.), καὶ ὅτι αὐταὶ παράγρουσι καρπὸν 8000 ἑκάδων (ἑκάστη 80 ἑκ.). Τὸ προῖον τοῦτο ἐν Ρεθύμνῃ τῇ πόλει πωλούμενον πρὸς 20 λεπτὰ κατ' ἑκάν ἀποφέρει πρὸς ὄσον **1600** δραχμῶν.

Ἄλλ' ἐκ τούτων ἀφαιρετέον τὴν δαπάνην·—

ραβδίσεως καὶ ξηράσεως.....	δρ.	500.—
μεταφοράς εἰς τὴν πόλιν.....	»	100.—
δημοτικοῦ φόρου.....	»	16.—
Ὅλική δαπάνη.....	»	616.—

ἤ τις ἀφαιρουμένη ἐκ τῆς προσόδου τῶν 1600 δραχμῶν ἀπολείπει κέρδος 984 δρ. Ὅθεν ἢ ἐκ 2000 δρ. ἀξία τῶν 100 βαλανιδεῶν ἀπέδωκε καθαρὸν μὲν ὄφελος 984 δραχμῶν, τόκον δὲ **49,20** %.

Σημ. Ἡ δὲ ἀμαξήρους ὁδοῦ εἰς τὴν πόλιν μετακομιδὴ θὰ περιορίζε τὴν δαπάνην τῶν 100 δραχμῶν εἰς 20—30 δραχμῶν, ὅποτε ἢ μὲν καθαρὰ πρὸς ὄσον 0' ἀνήρχετο ἀπὸ 984 δρ. εἰς 1044 περίπου δραχμῶν, ὁ δὲ τόκος ἀπὸ 49,20 ο]ο' εἰς 52 ο]ο' περίπου.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς . Τὸ βαλανίδιον εὐδοκίμει ἰδίᾳ ἐν Ρεθύμνῃ τῇ ἐπαρχίᾳ, ὑπέκειται δ' εἰς τοὺς κινδύνους τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπηρειῶν, καὶ μάλιστα τῆς πανώλεθρου κάμπης. Ὑπολογίζεται ὅτι ἐκ δέκα ἐτῶν μόνον τὰ τρία εἰσὶν εὐφορα' ὅποτε ὁ τόκος ἀναγκαστικῶς κατέρχεται εἰς 14,76 %

Παράδειγμα 10^{ον}

Κεράτια.

(Τὰ Ἀραβισιὰ λεγόμενα χαρούπια)

Ἐν Λασηθίῳ τῷ νομῷ 100 κερατέα εὐρίσκουσι κατὰ μέσον 1000 δραχμὰς (ἐκάστης ὑπολογισμένης πρὸς 10 δρ.), παράγουσι δὲ κατ' ἔτος περίπου 2000 ὀκάδας κερατίων (ἐκάστη κερατέα 20 ὀκ.), ἅτινα πωλούμενα ἀντὶ 10 λεπτῶν κατ' ὀκτὼ ἀποφέρουσι κατ' ἔτος πρὸσδόν **200** δραχμῶν.

Ἄλλ' ἐκ τῆς προσόδου ταύτης ἀνακετέα ἡ δαπάνη—

συλλογῆς (1 λ. κατ' ὀκτὼ).....	δρ.	20.—
μεταφορᾶς εἰς τὴν παραλίαν.....	»	8.—
δημοτικοῦ φόρου.....	»	1.—
ἄλλα ἔξοδα ἀπρόοπτα.....	»	2.—
Ὀλικὴ δαπάνη....	»	31.—

ἧτις ἀνακρουμένη ἐκ τῆς προσόδου τῶν 200 δραχμῶν ἀπολείπει κέρδος 169 δραχμῶν. Ὅθεν ἡ ἐκ 1000 δραχμῶν ἀξία τῶν διακοσίων κερατέων ἀποδίδει κατ' ἔτος καθαρὸν μὲν ὄφελος 169 δρ., τόκον δὲ **16.90** %.

Παρατηρήσεις. Ἐκ κατωτέρω περὶ ἀμυγδαλῶν ῥηθητόμενα ἰσχύουσι καὶ περὶ τῆς ποσότητος καὶ ποιότητος καὶ τιμῆς τῶν κερατίων, εἰ καὶ παντελῆς ἀστοχία τούτου τοῦ προϊόντος εἶνε σπάνιον φαινόμενον.

Παράδειγμα 11^{ον}

Ἄμυγδαλα.

Ἐν Λασηθίῳ τῷ νομῷ 100 ἀμυγδαλαὶ εὐρίσκουσι κατὰ μέσον ὄρον 2000 δραχμὰς (ἐκάστης ἐκτιμωμένης 20 περίπου δρ.), ἀποφέρουσι δὲ κατ' ἔτος περίπου 250 ὀκάδας ἀμυγδαλοψήγων, ἅτινα πωλούμενα ἀντὶ 2 δραχμῶν κατ' ὀκτὼ ἀποφέρουσι πρὸσδόν **500** δραχμῶν.

Ἄλλ' ἐκ ταύτης ἀνακετέα ἡ δαπάνη—

συλλογῆς (12 λ. κατ' ὀκτὼ).....	δρ.	30.—
κατάξσεως ἢ θραύσεως (7 λ. κατ' ὀκτὼ).....	»	17,50
μεταφορᾶς εἰς τὸ πλησίον ἔμπορεῖον.....	»	12,50
δημοτικοῦ φόρου.....	»	2,50
ἄλλα ἔξοδα ἀπρόοπτα.....	»	4.—
Ὀλικὴ δαπάνη....	»	66,50

ἧτις ἀνακρουμένη ἀπὸ τῶν εἰσπραχθέντων 500 δραχμῶν ἀπολείπει ὄφελος δρ. 433,50. Ὅθεν ἡ ἐκ 2000 δραχμῶν ἀξία

τῶν ἑκατῶν ἀμυγδαλῶν ἀποφέρει καθαρὸν μὲν κέρδος δρ. 433,50, τόκον δὲ **21,67** %.

Παρατηρήσεις. Τὸ ἀμύγδαλον εὐστοχαὶ μάλιστα ἐν Λασηθίῳ τῷ νομῷ. Ἄλλ' ὡς εἰκός, καὶ ἐκεῖ ἢ τε ποσότης καὶ ποιότης κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ ἡ τιμὴ τοῦ προϊόντος τούτου ποικιλλοῦσιν ἀναλόγως τῆς εὐμενείας ἢ δυσμενείας τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπιδράσεων. Ἄλλ' ἡ πείρα διδάσκει ὅτι ἀνὰ πᾶν δευτέρον ἢ τρίτον ἔτος ἡ παραγωγή τοῦ ἀμυγδαλοῦ πολλαπλασιεῖται πενιχροτάτη ἢ καὶ παντάπασιν οὐδαμνική.

Παράδειγμα 1^{ον}

Κάστανα

(Προβ. καὶ σελ. 35.)

Ἐν Ἰναχωρίῳ Κισάμου μιᾶς καστανάς τιρωμένης ἀντὶ 60 περὶ-
που δραχμῶν, 100 καστανάκι εὐρίσκουσιν 6000 δραχμάς, ἀποφέ-
ρουσι δὲ περὶ τῆς 30000 ἑκάδας κάστανα, ἑκάστης καστανάς
ἀποφερούσης κατὰ μέσον ὄρον 300 ἑκάδας καρποῦ. Ἐὰν ἡ μέση
τιμὴ τῶν καστάνων ὀρισθῇ εἰς 14 λεπτὰ κατ' ἑκάν, αἱ 30000
ἑκάδες ἀποφέρουσι **4200** δραχμάς.

Ἄλλ' ἐκ τούτου τοῦ ποσῶ ἀφαιρέσειν τῆς δαπάνης'—

πρώσεως	δρ.	100.—
συλλογῆς	»	300.—
μεταφοράς (300 φορτίων, πρὸς 50 λεπ.) οἰκᾶδες . . .	»	150.—
εἰς Χανία (300 φορτ. καὶ 5 δρ.)	»	1500.—
δεκάτης	»	420.—
δημοτικῆ φέρου	»	30.—
μεταπρατικά	»	400.—
ἄλλ' ἀπρόοπτα ἔξοδα	»	50.—

Ὀλικὴ δαπάνη δρ. **2900.—**

ἣτις ἀφαιρουμένη ἐκ τῆς προσόδου τῶν 4200 δραχμῶν ἀπολείπει
καθαρὸν ὄφελος δραχμῶν 1300 δραχμῶν. Ὅθεν ἡ ἐξ 6000 δρ.
ἀξία τῶν ἑκατῶν καστανεῶν ἀποδίδει καθαρὸν μὲν πρῶτον 1300
δραχμάς τόκον δὲ **21,66** %.

Συμ. Ἄλλ' ἐὰν αἱ 30000 ἑκάδες καστάνων μεταφέροντο εἰς Χανία
διὰ κάρων, ὑπαρχούσης ἀμαξιοῦ, ἡ δαπάνη τῆς μεταφοράς ἀπὸ 1500
δρ. γμῶν θὰ κατήρχετο εἰς τὸ τρίτον (600 δρ.) ἢ δὲ καθαρὰ πρῶτον 1300
δρ. ἦσαντο κατὰ 410 δραχμάς, ὁ δὲ τόκος θὰ ἀνήρχετο ἀπὸ 21,66 ο]ο
εἰς 28,35 ο]ο — Ἄλλ' ὄρα καὶ σελ.

Παρατηρήσεις. Τὰ κάστανα ὑπόκεινται εἰς πολλοὺς
κινδύνους. Συλλεγόμενα κατ' Ὀκτώβριον μῆνα ὀφείλουσιν νὰ πω-
ληθῶσιν ἐντὸς τοῦ Νοεμβρίου ἢ Δεκεμβρίου, ἢ γουρ ἐν μέσῳ χει-
μῶνι, ὅπως ἡ ἐπικινωνία ἢ διὰ τε ξηρᾶς καὶ ἢ διὰ θάλασσης εἶνε

δυσχερεστάτη. Παρελθόντος δὲ τοῦ Δεκεμβρίου, τὰ κάστανα τὸ μὲν ἀπολλύουσι βάρος τὸ δὲ βράζουσι τὸ δὲ ἐκβάλλουσι ρίζας καὶ φυτρῶνται. Ἐὰν ἄρα ὑπῆρχεν ἀμαξήρης ὁδός, θὰ μετεφέροντο πάντοι' ἐν καιρῷ εἰς Χανία διὰ κάρρων.

Παράδειγμα 13^{ον}

Πρόβατα.

Ἐν τοῖς ὄρειοις χωρίοις τῶν δυτικωτέρων ἐπαρχιῶν 200 πρόβατα εὐρίσκουσι περίπου 2400 δραχμᾶς, ἐκάστου προβάτου ὑπολογιζομένου πρὸς 12 περίπου δραχμᾶς. Τὰ πρόβατα ταῦτα κατ' ἔτος δύνανται ν' ἀποδώσωσιν'—

120 περίπου ἀρνία, ἕκαστον πρὸς 5 δρ.....	δρ.	600.—
μαλλῶν (140 ὀκάδας \times 1 δρ.).....	»	140.—
τυρὸν καὶ μιζήθραν (ἀφαιρουμένης τῆς ἐκ τοῦ «μιτάτου» διατροφῆς τῶν βοσκῶν καὶ τοῦ λεγομένου «άνεμου») περὶ τᾶς 500 ὀκάδας (\times 1 δρ.)	»	500.—
ὄψιμόγαλον (135 ἕκ. \times 1 δρ.).....	»	135.—

Ὅλική πρόσοδος ... » **1375**

Ἄλλ' ἐν ταύτης ἀφαιρετέαι αἱ δαπάναι'—

ἐτησίου μισθοῦ τοῦ βοσκῶν.....	δρ.	500.—
χειμαδίου καὶ μαδάρας καὶ ὄψιμοκίρεου βοσκικῆς	»	400.—
ἄλλ' ἀπρίοπτα ἐξόδα.....	»	30.—

Ὅλική δαπάνη.... » **930.—**

ἣτις ἀφαιρουμένη ἐκ τῆς προσόδου τῶν 1375 δραχμῶν ἀπολείπει κέρδος 445 δραχμῶν. Ὅθεν ἢ ἐκ 2400 δραχμῶν ἴξια τῶν 200 προβάτων ἀπέδωκεν ὄφελος μὲν 445 δρ. τόκον δὲ **18,20** %.

Παρατηρήσεις. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὑπολογισμῶν ἀπεκλείσθησαν οἱ συγχοὶ ἢ μᾶλλον ἄφουτοι κίνδυνοι τῆς σχεδὸν βεβαίου κλοπῆς, οἱ τῆς δυσετηρίας (βχερός χειμῶνος), καὶ οἱ τῆς ἐπιζωστίας (εἶον ἔλκος διαβρωτικόν, ψωρίασις τοῦ βύγχου, εὐλογία, ἐξανθήματα, ἐπιληψία, τυμπανίτις, ἀποπληξία, μύκης, ποδαλγία, γόγγραινα, κλπ.).

Παράδειγμα 14^{ον}

Αἴγες.

Ἵποθετήσω ὅτι 100 αἴγες εὐρίσκουσι 1000, ἐκάστη 10 δραχμᾶς, ἢ πιθανὴ αὐτῶν πρόσοδος εἶνε'—

40 ἐρίαι (1 \times 6 δρ.).....	δρ.	240.—
ορίξ, 13 περίπου ὀκάδας (1 ὀκά \times δρ. 1,20).....	»	18,20
γάλα, τυρός, ἀνόστυρος, ὄψιμόγαλον, κτλ.....	»	400.—

Ὅλική πρόσοδος.... » **658,20**

Ἄλλ' ἐκ ταύτης ἀφαιρετέον τὴν δαπάνην—

βοσικῆς (δαπάνης ἑνὸς βοσκῶν).....	δρ.	320.—
χειμαδίου (1,50 δρ. ἐκάστης αἰγός).....	»	150.—
δημοτικοῦ φόρου.....	»	5.—
ἄλλ' ἀπρόσπαιτα ἔξοδα.....	»	25.—
Ὀλική δαπάνη....	»	500.—

ἧτις ἀφαιρουμένη ἐκ τῆς προσόδου τῶν 658 δραχμῶν ἀπολείπει ὄφελος 158 δραχμῶν. Ὅθεν ἡ ἐκ 1000 δραχμῶν ἀξία τῶν ἑκατῶν αἰγῶν ἀπέδωκε καθαρὸν μὲν κέρδος 158 δραχμῶν, τόκον δὲ **15,82** %.

Παρατηρήσεις. Καὶ ἐνταῦθα ὀφείλει γὰρ ληρῆθῃ πρὸ ὀρθαλμῶν ὁ σχεδὸν βέβαιος κίνδυνος κλοπῆς, ὁ κίνδυνος βαρέος χειμῶνος καὶ δυστηγρίας (καὶ νόσων, οἷα ἡ ψώρα, ἡ βδέλλα, ὁ μακρασμὸς [κοδέλλα], τὸ ἀκρωτηρόρακον», κλπ.)

Παράδειγμα 15^{ον}

Μέλισσαι.

Ἐπολογιζομένης μιᾶς κυψέλης μελισσῶν εἰς 7 δραχμάς, 100 κυψέλαι εὐρίσκουσιν 700 δραχμάς, ἀποφέρουσι δὲ πρόσοδον—

ἐκ μέλιτος 250 ἑκάδας (πρὸς 55 λ. κατ' ἑκάδην)...	δρ.	137,50
ἐκ κηροῦ 20 ἑκάδας (πρὸς 4 δρ. κατ' ἑκάδην)....	»	80.—
ἐκ κηρήθρας 15 ἑκάδας (πρὸς 60 λ. κατ' ἑκάδην). »	»	9.—
Ὀλική πρόσοδος....	»	226,50

Ἄλλ' ἐκ ταύτης ἀφαιρετέα ἡ δαπάνη—

μελισσοκήπου (γῆς ἑνὸς κοιλοῦ).....	δρ.	25.—
διαχειμάσεως.....	»	50.—
μελισσοκωμίας.....	»	30.—
ἄλλ' ἀπρόσπαιτα ἔξοδα.....	»	10.—
Ὀλική δαπάνη....	»	115.—

ἧτις ἀφαιρουμένη ἐκ τῆς προσόδου τῶν 226,50 δρ. ἀπολείπει ὄφελος δραχμῶν 111,50. Ὅθεν ἡ ἐξ 700 δρ. ἀξία τῶν 100 κυψελῶν ἀπέδωκεν ὄφελος μὲν δρ. 111,50, τόκον δὲ **15,93** %.

Παρατηρήσεις. Αἱ μέλισσαι εὐημεροῦσιν ἐν τόπῳ εὐηλίῳ καὶ ὑψηλῆμῳ καὶ ὁπωσῶν εὐκλυθεῖ ἢ δασώδει, ὑπόκεινται δ' εἰς τὴν ἐπήρειαν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἀνωμαλιῶν, ἔτι δ' εἰς νότους, οἷα ἡ ἀσθένεια τῶν κεραιῶν, ἡ δυσεντερία, καὶ μάλιστα ὁ μολυσματικὸς καὶ πανώλεθρος λοιμὸς (πανούκλα), ἐν ᾧ ὁ γόνος ὀνησικῶν μεταβάλλεται εἰς πύον καὶ ἐστὶν μολυσματικὸς μετακτιδομένου παντὶ τῷ μελισσῶνι. Προσθετέον δ' ὅτι ὁ χειμῶν ἐν

ὃ ὁ ἥλιος καὶ ἡ βροχὴ διαδέχονται ἀποτόμως ἀλλήλα, ἀποβαίνει ὀλεθριώτατος τῆ μελισσοργία.

2. Ἀνακεφαλαίωσις.

Τ' ἀνωτέρω 16 παραδείγματα ἀνακεφαλαιούμενα κατὰ τὴν τάξιν οὗ ἀποφέρουσι κέρδους ἔχουσιν ὧδε·—

1. Σάπων	7,30-10 %	ἐκάστη σκπωνουργία (ὄρα σελ. 21 ἐπ.)
2. Βαλανίδια	49,20 %	
3. Πορτοκόλλια	38,30 %	
4. Ἀμύγδαλα	21,67 %	
5. Κάστανα	21,66 %	
6. Κίτρα	20,65 %	
7. Πρέβατα	18,20 %	
8. Κεράτια	16,90 %	
9. Βέλισσαι	15,93 %	
10. Αἶγες	15,82 %	
11. Μανδραγίνια	15 %	
12. Σταφίς	10,40 %	
13. Γεώμηλα	9,35 %	
14. Ἐλαιον	8,70 %	
15. Οἶνος	6 %	

Παρατήρησις. Τὰ ἀνω εὐφρόσυνα κέρδη ἀναφέρονται εἰς ἔτη μετρίας ἢ μέσης παραγωγῆς (πρὸς σελ. 20). Ἄλλ' ὅπου ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία καίπερ μοιραίως καὶ ἀρχαιοτρόπως βαίνουσαι στερούμεναι ὁ δὲ δημοσίας ἀσφαλείας καὶ ἐπικοινωνίας, ἀμοίβουσι μὲν τὴν ἐργασίαν τοῦ γεωργοῦ ἢ κτηνοτρόφου, ἀπολείπουσι δ' ἔτι καὶ ἑκατοστιαῖον τόκον τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ἀπὸ 49,20 % μέχρι 6 %, ἐκεῖ ἀναντηρήτως τὸ ἔδαφος εἶνε προσοδικὸν καὶ γόνιμον, δικαιολογεῖ δὲ τὸ τοῦ πάλαϊ Ὀμήρου (Ὀδ. τ, 172—4).

Κρήτη τις γὰρ ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,
καλὴ καὶ πείρα, περίρρυτος· ἐν δ' ἀνθρώποι
πολλοί, ἀπειρέσιοι, κνὶ ἐννήκοντα πόληες.

Ἀσύμφορος παραγωγή.

Καὶ κυροῦται λοιπὸν ἐκ τῶν ἀνωτέρω 15 παραδειγμάτων παραγωγῆς ἢ παλαιότεν φήμη τῆς Κρήτις, ὅτι καὶ τὸ κλίμα καὶ τὸ ἔδαφος αὐτῆς, καθ' ἔλου εἰπεῖν, ἔχουσιν ἀρίστα καὶ τῇ γεωργίᾳ προσφορώτατα. Καὶ ὅμως ἡ γεωργία ἀληθῶς νοσῶσα ὁ δὲ γεωργικὸς λαὸς καὶ ὁ καθ' ἔλου λαὸς τῆς Νήσου πάσχει. Ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν καὶ ἰσθῆν λέγομεν (σελ. 8 καὶ 47), μυριοὶ ὅσοι ἄνθρωποι κεκτημένοι εὐκαρπὸν γῆν καὶ ἄλλην οὐσίαν ἀμελεῦσιν ἢ ἐγκαταλείπουσιν αὐτήν, τρέπονται δ' ἐπὶ βιότιόν τι, ἐπὶ ἐφήμερόν τινα ἀσχολίαν, ὅπως ζήσῃσι βίον ἡμερόβιον καὶ ἄπορον. Ἄνθρωποι ριζιῖται ἔχοντες οὐσίαν τινὰ καὶ προσέτι δικαιοῦμενοι καὶ δυνάμενοι νὰ τρέφωσιν ἐν τῇ μαδάρᾳ ἕσα ἤθελον αἰγοπρόβατα, συγνότατα πρὸς τὸ ἐφήμερον ἀποβλέποντες, στέρχουσι νὰ ἐξοικονομῶσιν ἑαυτοὺς καὶ τὴν οἰκογένειαν αὐτῶν, ἀνθρακεύοντες ἢ ξυ'ευόμενοι, ἐπιμόχθως δὲ φέροντες τὸ προῖν τῆς ἐργασίας αὐτῶν εἰς τὴν πόλιν. Ἐὰν ἐπόμενα παραδείγματα ἔστωσαν εἰς χαρακτηρισμὸν τῆς ἀσυμφόρου ταύτης παραγωγῆς.

Σημ. Καὶ ἐνταῦθα λαμβάνεται βᾶσις ὁ μέσος ὄρος τιμῆς καὶ ἀποστάσεως ἀπὸ τῆς οἰκείας πόλεως (ὄρα σελ. 20).

Παράδειγμα 1^{ον}

Σίτος.

Ἡ μέσης ποιότητος ἐνὸς κοιλῆ (20 ἐκάδων) ἔχει ἀξίαν περίπου 100 δραχμῶν. Δοθέντος δ' ὅτι τετραπλασιάζει τὸν σπόρον, αἱ 20 ἐκάδες παράγουσιν 80 ἐκάδας ἢ 4 κοιλὰς σίτου τιμωμένου ἀντὶ 4 δραχμῶν κατὰ κοιλῆν. Ἄλλῃ παράγει καὶ ἄχυρον 100 ἐκάδων ἀξίας 6 δραχμῶν. Κατὰ ταῦτα ἔχομεν πρόσθετον—

ἐκ σίτου 4 κοιλῶν ἀξίας	δρ. 16.—
ἐκ ἄχυρου 150 ἐκάδων (πρὸς 4 γ. κατ' ἐκάδ.)	» 6.—
Ὀλικὴ πρόσθετος	» 22.—

Ἄλλ' ἐκ ταύτης ἀφαιρετέα ἡ δαπάνη·—

σπόρου (ἐκλεκτοῦ σίτου) ἑνὸς κοιλοῦ.....	δρ.	5.—
ἀροτριώσεως	»	5.—
θερίσεως	»	2.—
ἀλωνεύσεως	»	3.—
λικμῆσεως	»	1.—
μεταφορᾶς (1 φορτίον) οἴκαδε.....	»	1.—
» εἰς τὴν πόλιν.....	»	8.—
δεκάτης	»	1.50
Ὀλικὴ δαπάνη.....	»	26,50

ἦτις ἀφαιρουμένη ἀπὸ τῆς προσόδου τῶν 22 δραχμῶν ἀπολείπει ζῆμίαν 4,50 δραχμῶν, πλὴν τοῦ τόκου 4 ἄλλων δραχμῶν ἐν ᾧ ἔσπερον ἢ ἔξ 100 δραχμῶν ἀξία τῆς γῆς. Ἡ ὀλικὴ ἄρα ζῆμία ἀνέρχεται εἰς δρ. 8,50.

Συμ. 1. Ὡς εἶδος, ἐὰν ἀντὶ σίτου ἐσπεύρετο κριθή ἢ σίκαλις ἢ βρόμη (ταγή), θὰ προέκυπτεν ἐτι μείζων ζῆμία. Ἄλλ' ἐὰν ἡ μεταφορά τοῦ προϊόντος ἐγένετο διὰ κέρρου, ἡ δαπάνη θὰ κατήργετο ἀπὸ 8,50 δραχμῶν εἰς 3, οὕτω δὲ 0' ἀπέμεινε καθαρὸν ὄφελος 50 λεπτῶν, ἀλλὰ πάντως ζῆμία δραχμῶν 4,50 συνυπολογιζομένου τοῦ τόκου τοῦ ἔξ 100 δραχμῶν κεφαλαίου (1 ο]ο).

Συμ. 2. Τὸ παράδειγμα τοῦτο σαφῶς ἔηλοι τοὺς λόγους, δι' οὓς δὲν καλλιεργεῖται ἡ Μεσαρᾶ, καίτοι οὕσα ἡ μεγίστη καὶ εὐφροτατάη πεδιάς τῆς Κρήτης· ἐὰν ἡ πεδιάς αὕτη συνεδέετο πρὸς τὸ Ἱερὰκλειον διὰ σιδηροστρώτου ἢ τοῦλάχιστον ἀμαξήρου ὁδοῦ, 0' ἀπέβαινε ἀληθὴς σιτοβολῶν τῆς Νήτ υ.

Παρατηρήσεις. Οὐχὶ πᾶσα γῆ ἀλλ' ἡ ἀργιλλοαμμώδης εἶνε πρόσφορος εἰς καλλιέργειαν σίτου, εἶνε δὲ σχεδὸν βέβαιαι αἱ ἐλεύθραι ἀγροζῆμίαι καὶ αἱ ἀμμοσφαιρικαὶ ἐπήρειαι, οἷα ἡ ἐρυσίη (ὁ σείρικος), καὶ ἄλλαι νότοι.

Παράδειγμα 2^{ον}

Μέταξα.

Δεθόντος ὅτι 6 πᾶραυλοι μέρει ἀξίας 180 δραχμῶν (ἐκάστη πρὸς 30 δρ.) φύουσι περὶ τῆς 600 ἐκάδας φύλλου, καὶ ὅτι τοῦτο πωλούμενον ἀντὶ 8 λ. κατ' ἐκάδον εὐρίσκει 48 δρ. Τὸ φύλλον τοῦτο θύναται νὰ ἐκθρέψῃ μεταξοσκώληκας οἷτινες νὰ παραγάγῃσι 20 ἐκάδας βερβυκίων (κουκκουλίων). Ἐκάτης δ' ἐκάδας εὐρισκούσης δρ. 2,50, ἔχομεν πρόσθετον δραχμῶν **30**.

Ἄλλ' ἐκ τούτων ἀφαιρετέρα ἢ δαπάνη'—

ἐνδὲς κυτίου μεταξοσπόρου	δρ.	4.—
ἐπιστασίας καὶ ἐργασίας μιᾶς γυναικὸς ἐπὶ δύο μῆ- νας πρὸς 75 λεπτά καθ' ἡμέραν	»	15.—
χρήσεως οἰκήματος ἐπὶ δύο μῆνας	»	6.—
φόρου δημοτικοῦ	»	0.85
» ζυγίου	»	0.15
ἄλλα ἔκτακτα ἔξοδα	»	3.—
Ὀλικὴ δαπάνη	»	59.—

ἤτις ἀφαιρουμένη ἐκ τῶν εἰσπεπραγμένων 50 δραχμῶν ἀπολείπει ζημίαν 9 δραχμῶν. Ἐὰν δὲ συνυπολογίσωμεν καὶ τὸν τόκον (7,20) τῆς ἐξ 180 δρ. ἀξίας τῶν 6 μωρεῶν, ἡ ζημία ἀνέρχεται εἰς δρ. **16,20**.

Παρατηρήσεις. Ἡ ἐκτροφή τοῦ μεταξοστρώληκος ἢ ἡ σθητροφία εἶνε τέχνη δυσχερεστάτη χρῆζουσα ἀκρας νοσημοσύνης καὶ προσοχῆς διότι ὁ σκόληξ ὑπὸκειται εἰς ἄλλους τε πολλοὺς κινδύνους καὶ μάλιστα εἰς παντοίας νόσους, οἷα ἡ πεπερινη ἢ πεπεριτίτις, ἡ μαλακκύνσις ἢ ληθαργία (ψώρα, μαύρη), καὶ ἄλλα. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ σθητροφία, οἷα καλλιεργεῖται ἐν Κρήτῃ, οὔτε ἀσφαλῆς εἶνε οὔτε συμφέρουσα. Ἄλλ' ὅταν εὐστοχήσῃ, ἀμειβεῖ πάντως μίαν σθητροφὸν γυναικίαν.

Παράδειγμα 3^{ον}

(Ὅρα καὶ σελ. 29)

Κάστανα.

Πτωχὸς γαιοκτήμων κομίσας ἐκ Σεμπρώνου Κυδωνίας ἢ ἐξ Ἰναχωρίων Κισάμου 80 δεκάτες κάστανα εἰς Χανία καὶ πωλήσας αὐτὰ ἀντὶ 14 λεπτῶν καθ' ἑκάστην λαμβάνει $(80 \times 0,14)$ δρ. **11,20**.

Ἄλλ' ἐκ τῆς προσόδου ταύτης ἀφαιρετέρον τὴν δαπάνην'—

μεταφορῆς εἰς Χανία	»	6.00
δεκάτης	»	1.00
δημοτικοῦ φόρου	»	0.10
φόρου ζυγίου	»	0.20
μεταπρατικῶν	»	1.10
ἔξοδα ἀνθρώπου καὶ ζώου ἐπὶ δύο ἡμέρας	»	3.00
Ὀλικὴ δαπάνη	»	11.40

ἤτις ἀφαιρουμένη ἐκ τῶν εἰσπεπραγμένων 11,20 δρ. ἀπολείπει ζημίαν 20 λεπτῶν.

Παράδειγμα 4^ο

"Ανθρακες

Συνήθης κάμινος άνθρακεία παράγει περί τὰ 10 φορτία (έκαστον πρὸς 90 δικάδας), ἤγουν περί τὰς 900 δικάδας ξυλάνθρακων, οἵτινες μεταφερόμενοι εἰς τὴν πόλιν εὐρίσκουσι περί τὰ 8 λεπτά κατ' ἑκάστην τὰ 10 ἄρα φορτία (900 \times 0,08) εὐρίσκουσι 72 δραχμάς.

Ἄλλ' ἐν τούτων ἀραιρετέον τὴν δαπάνην—

10 ἡμεροκαματίων (1 \times 1,50).....	δρ.	15.—
μεταφορὰς τῶν 10 φορτίων ἐκ τῆς μαδάρας εἰς τὸ χωρίον τοῦ άνθρακείως (1 \times 2).....	»	20.—
μεταφορὰς ἐκ τοῦ χωρίου εἰς τὴν πόλιν (1 \times 4)...	»	40.—
φόρου ζυγίου (10 λ. ἕκαστον φορτίον).....	»	1.—
ἄλλα ἔκτακτα ἔξοδα.....	»	2.—
		78.—

Ὅλην δαπάνην δρ. 78.—

ἣτις ἀφαιρουμένη ἐκ τῶν εἰσπρεπραχθέντων 72 δραχμῶν ἀπολείπει ζημίαν 6 δρ.

Σημ. Οὐχ ἦτο, ἀμεθεταί, εἰ καὶ ἐν μέρει, ἡ ἐργασία τῆς άνθρακείας καὶ μετακομιδῆς : 15+20+40=75 δρ.

Παρατηρήσεις. Εὐνόητον γίνεται ἐνταῦθα ὅτι, κοπιωμένης καὶ άνθρακωποιουμένης τῆς ἄρεινης ξυλείας, ἡ μαδάρα ἀποφιλούται τῶν δένδρων αὐτῆς καὶ μαθαροῦται.

Παράδειγμα 5^{ον}

Καύσιμα ξύλα.

Ἐν φορτίον καυσίμων ξύλων εἰς Χανία ἐκ Κεραμείων εἰσκομιζόμενον εὐρίσκει περίπου δρ. 1,50.

Ἄλλ' ἐκ τούτου ἀραιρετέον τὴν δαπάνην—

κοπῆς καὶ μεταφορὰς ἐκ τῆς μαδάρας εἰς τὴν πόλιν (ξυλοκόπου μὲν 0,50, ὑποζυγίου δὲ 0,25).....		0,75
μεταφορὰς εἰς Χανία (ἀγωγιάντου μὲν 1,50, ὑποζυγίου δὲ 0,50).....		2.—
ἔκτακτα ἔξοδα.....		0,30
		3,05

Ὅλην δαπάνην... 3,05

ἣτις ἀφαιρουμένη ἐκ τῆς εἰσπρεπραχθέντος 1,50 δρ. ἀπολείπει ζημίαν δρ. 1,55.

Σημ. Ἀφαροῦντες πᾶσαν τὴν ζημίαν [1,55 δρ.] καὶ περιοριζόμενοι εἰς μόνην τὴν πώλησιν ἢ πρῶσιν [1,50 δρ.] ἡλαττωμένη μόνον κατὰ 30 λεπτά ὡς ἔκτακτα ἔξοδα (στάβλο καὶ προγεύματος), ἔχομεν ἀμειβὴν τοῦ διημέρου κόπου τοῦ μὲν ἀνθρώπου δρ. 0,80 τοῦ δὲ ὑποζυγίου » 0,40

Παρατηρήσεις. Οί ξυλευόμενοι οὐ μόνον ἀποψιλοῦσιν ἢ μαδαροῦσι τὰ δάση καὶ τὰ ὄρη, ἀλλὰ πλειστάκις ἐκκόπτουσιν πρῖνους καὶ κερατέας καὶ ἄλλα ἄγρια ἢ ἡμερα δένδρα ὧν οἱ καρποὶ εἰσι χρησιμώτατοι τῇ κτηνοτροφίᾳ.

Παράδειγμα 6ον Ἰσθμοῦ Ἰσθμοῦ.

Δεδοσθῶ ὅτι ἐν ἀσβεστοκάρμιον ἐπιτημένον ἐν Ἀκρωτηρίῳ Χανίων παράγει 200 στατήρας ἀσβέστου ἧτις μεταφερομένη εἰς Χανιά καὶ πωλομένη πρὸς 60 λεπτὰ κατὰ στατήρα, εὐρίσκει ἐν ὄρει 120 δραχμάς.

Ἐκ τοῦ ποσού τούτου ἀραιοτέρα ἢ δαπάνη—	
κοπῆς 200 θεμάτων θάμνων ($1 \times 0,20$)	δρ. 40.—
μεταφορᾶς θάμνων εἰς τὴν κάρμιον	» 10.—
γῆς τῆς κάρμιου (καμινοτόπου)	» 2.—
πετρῶν »	» 4.—
κίσεως » (8 ἡμεροκ. πρὸς 1,60)	» 12,80
καύσεως » (3 ἄνθρ. ἐπὶ 3 ἡμέρας=9 ἡμεροκάρματα πρὸς 2 δρ.)	» 18.—
ἀγροῦς 4 σάκκων ($1 \times 0,50$)	» 2.—
μεταφορᾶς (100 φορτίων πρὸς 0,60) (*)	» 87,50
φόρου ζυγίου	» 5.—
Ὀλικὴ δαπάνη	» 181,30

ἧτις ἀραιομένη ἐκ τῶν εἰσπεπραχθέντων 120 δραχμῶν ἀπολείπει ζῆμίαν ὑπὲρ τᾶς 61,30 δραχμάς.

Παρατηρήσεις. Ἐάν κατ' ἐξίχρεσιν ἢ ἄσβεστος πωληθῇ ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς κάρμιου, ἢ δὲ τιμῇ τοῦ στατήρος ὀρισθῇ πρὸς 0,50 λεπτὰ κατὰ στατήρα, ὁ κάρμιος θλ. εἰσπράξη 100 δραχμάς. Ἀραιομένη δὲ τῶν ἀνωτέρω δαπανῶν παρασκευῆς καὶ καύσεως τῆς κάρμιου ($40 + 10 + 2 + 4 + 12,80 + 18 =$) 86,80, ἀπομένει ἄφελος ἢ ἄμοιβή τῆς ἐργασίας δρ. 13,20.

Σημ. Ὡς εἰκόσ, κύριος λόγος τῆς ξηρασίας τοῦ Ἀκρωτηρίου εἶνε ἡ συχνὴ καμινεῖα καὶ ξύλευσις αἰτίνας ἀπεγύμνωσαν τὸν τόπον ἀπὸ τῶν θάμνων.

Παράδειγμα 7ον Πελεκητοὶ λίθοι.

(αἱ κοινῶς λεγόμεναι καντωνάδες.)

Ὑποθεθῆσθω ὅτι 200 τετράπλευροι λίθοι κοπέντες ἐξ' Ἀκρωτη-

(*) Ἐνταῦθα ὑποτίθεται ὅτι εἰς ἀγωγιάτης πρὸς 1,10 ἐλαύνει 4 ὄρους ($1 \times 0,6$), ὁπότε ἐκείνη πορεῖα ὀμειβεταὶ διὰ δραχμῶν. 3,50.

ρίου και κομισθέντες εἰς Χανία ἀπέδωκαν δρ. 90 (ἐλάχιστος 0,45).

Ἡ δαπάνη αὐτῶν εἶνε.—

33 ἡμεροκάματα (1×2 δρ)	δρ.	66.—
μεταφορὰ 66 φορτίων (1 φορτ.×0.75) εἰς Χανία »		49.50
Ὀλική δαπάνη »		115,50

ἤτις ἀφαιρουμένη ἐκ τῶν εἰσπεπραχθέντων 90 δραχμῶν, ἀπολείπει ζῆμίαν δραχμῶν 25,50.

Σημ. Καὶ ὅμως πολλοὶ Ἀκρωτηριανοὶ πολλὰκις ἀποζῶσιν ἐν ταύτῃ ἀερόδοξῃ ἐργασίας.

Παράδειγμα 8^{ον} Ἐλαιον.

(Πρόβ. καὶ σελ. 20.)

Ὡς τυπικὸν παράδειγμα ταλαιπωρίας καὶ θεινοπαθείας παρατίθηναι ἐνταῦθα τὸ ἀκόλουθον ἱστορικὸν γεγονός ὅπερ ἤκουσα τῇ 23 Ἰουνίου ἐ. ἔ. ἀπὸ στόματος τοῦ κ. Παυλάκη, ἐμπόρου μὲν ἐλαίου, ἀνδρὸς δ' ἐντιμοτάτου καὶ φιλαληθεστάτου.

«Χθὲς βράδυ», λέγει ὁ κ. Παυλάκης, «εἰς τὰς ἐννέα περίπου ὡραν ἠτοιμαζόμενὸν νὰ πλαγιαίσω, δύο Ἐννεαχωρίται ἀπὸ τὸ Ἐλεος, ἔχοντες δύο ὄνους φορτωμένους λᾶδι, ἐκρουσαν τὴν θύραν τοῦ μαγαζίου μου διὰ νὰ ξεφορτώσουν τὰ ζῶά των, τὰ ὅποια χωρὶς σαμάρια ἔφεραν ἀνὰ δύο ἄσκια λᾶδι ἐντὸς σακκίων ὁμοίων μὲ δισάκκι. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἦσαν ὁ Βαρδῆς Μαραγκουδάκης ἐτῶν 58-60, καὶ Ἐμμ. Χαλκιαδάκης, ἐτῶν 30 περίπου. Μοὶ εἶπαν δὲ ὅτι εἶχαν ξεκινήσῃ ἀπὸ τὸ Ἐλεος Κίσσμου τὴν προηγουμένην ἡμέραν δύο περίπου ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὥστε ὠδοιπόρησαν αὐτοὶ καὶ τὰ ἀτυχῆ ζῶά των 19 συνεχεῖς ὥρας μέσα εἰς τὴν μεγάλην ζέστην καὶ τὴν πολλὴν σκόνην. Καὶ μοὶ ἔφεραν ὁ μὲν γέρον Βαρδῆς 58 ὀκάδες λᾶδι (πρὸς 66 λ. τὴν ὀκᾶν) καὶ ἔλαβε δρ. 38,25—ὁ δὲ Χαλκιαδάκης 57 ὀκάδες λᾶδι καὶ ἔλαβε δρ. 37,60.—Οἱ δυστυχεῖς ὄνοι των, ἐξηντλημένοι ἀπὸ τὸν κόπον, μόλις ἐξεφορτώθησαν ἔπεσαν κατὰ γῆς καὶ ἐξηπλώθησαν.

Τὴν ἐπομένην τῆς ἀριζεύς των εἰς τὰς 5 π. μ. ἀνεχώρησαν ὀπίσω οἱ ἄνθρωποι μὲ τὰ ζῶά των, ὑπελόγιζαν δ' ὅτι ἴα ἔφθαναν εἰς τὰς ἐστίας των μετὰ νέαν ὠδοιπορίαν 24 περίπου ὥρων.

Μοὶ ὁμολόγησαν δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ὅτι εὗρισκαν νὰ πωλήσουν τὸ λᾶδι των εἰς τὴν Κίσσμον πρὸς 64 λεπτά τὴν ὀκᾶν, ἀλλ' ὅτι ἐπροτίμησαν τὴν κακοπάθειαν τοῦ νὰ τὸ φέρωσιν εἰς τὰ Χανία διὰ νὰ κερδίσουν 5 λεπτά τὴν ὀκᾶν (ἐκτὸς ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι ἤθελαν καὶ νὰ ψωνίσουν), οὕτω δ' ἐταλαιπώρησαν ἑαυτοὺς καὶ τὰ ζῶά των τρεῖς ἡμέρας διὰ νὰ κερδίσουν ὁ μὲν δρ. 2,90, ὁ δὲ δρ. 2,85».

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Ε Μ Π Ο Ρ Ι Α

ΚΕΦΑΛΙΟΝ Α΄.

1. Γενικὴ κατάστασις τῆς Ἐμπορίας

Ἐπειδὴ ἐν Κρήτῃ ἡ γεωργία εἶνε ἡ μόνη σχεδὸν τροφὴ τῆς ἐμπορίας, οἱ λόγοι τῆς γεωργικῆς δυσπραγίας εἰκότως ἰσχύουσι καὶ περὶ τῆς καθ' ὅλου ἐμπορίας. Ἡ ἐσωτερικὴ ἐξάντλησις ἢ ἐπελθοῦσα ἐκ τῆς τριετοῦς ἐπαναστάσεως τοῦ 1896-8 (σελ. 11-14) καὶ ἐκ τῆς συναφοῦς αὐτῇ ἀναρχίας κατέστησαν ἐπείγουσαν εὐθὺς μετὰ ταῦτα τὴν ἀλλοίαν εἰσαγωγὴν τῶν τέως ἐν τῇ Νήσῳ ἀποκειμένων προϊόντων. Ἡ τοιαύτη ἀλλοίωσις εἰσοδος καὶ ἐξοδος ἐμπορευμάτων καὶ ἡ ἐν ταῦτῳ εἰσροὴ ξένων κεφαλαίων ὑπὲρ τὰ 10.000.000 δρ. εἰκότως ἀνεζωπύρησαν, μάλιστα κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη, τὴν ἐμπορίαν τὴν ἐξωτερικὴν καὶ ἐσωτερικὴν. Ἀλλὰ τῆς μὲν ἐσωτερικῆς ἐμπορίας ἡ σύγχρονος κατάστασις δὲν δύναται νὰ ἀκριβωθῇ, εἰ καὶ ὁ κάτωθι συναπτόμενος πίναξ τῆς ἐξωτερικῆς ἐμπορίας δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς γενικός τις γνώμων (πρβ. σ. 47). Οὕτως ἢ ἄλλως, ἐν τῷ πίνακι τούτῳ ἀπεικονίζεται ἡ κατάστασις τῆς ἐξωτερικῆς ἐμπορίας. Ἐνταῦθα δὲ σημειωτέον ὅτι οἱ ἀριθμοὶ ἐμφαίνουσι τὴν εἰς δραχμὰς *ιξίαν* τῶν ἐμπορευμάτων ἅτινα διήλθον διὰ τῶν τελωνίων τῆς Νήσου ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1901 μέχρι τῆς 31ης Δεκεμβρίου τοῦ 1905 ἔτους. — Προσθετέον ἔτι ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ φόροι καὶ δασμοὶ εἰσπράττονται ἐν τοῖς τελωνίοις (περίπου 2,500,000 δρ. ἐκ τῶν 3,500,000 δρ. τοῦ προϋπολογισμοῦ) καὶ ὅτι τὰ μὲν ἐξαγόμενα ἀποτίνουσι δασμὸν κατὰ μέσον ἔρον 11% (ἀπὸ 5% ἕως 13%) ἐπὶ

τῆς ἀξίας, τὰ δ' εἰσαγόμενα τίνουσι δασμὸν μὲν 7,20 (εἰς εἶδος 8) %, πρόσθετον δὲ φόρον 3⁰/₁₀. Ὁ πρόσθετος οὗτος φόρος (ἀνερχόμενος ἤδη εἰς 3,000,000 δρ.) ἀποτίθεται εἰς ἀποζημιώσεις τῶν καταστροφῶν (34,000,000 δρ.) ἃς ἔπαθον οἱ τε ἡμεδαποὶ καὶ ἄλλοδαποὶ ἐν ταῖς ταραχαῖς τῶν ἐτῶν 1889 καὶ 1896-7.

	1901	1902	1903	1904	1905
Εἰσαγωγή	14448447	12401254	14501352	13741653	15185075
Ἐξαγωγή	7285480	7471950	10979168	10494305	11224449
Ἐν ἄλλο	21733827	19964204	25483520	24232958	26409524

2. Παρατηρήσεις

Ἐνταῦθα ἡ ὑπὲρ τὴν ἐξαγωγὴν ὑπεροχὴ τῆς εἰσαγωγῆς ἐκπλήττει καὶ ποιεῖ πολλοὺς φρονούντας ὅτι ἡ μεγάλη αὕτη διαφορὰ ἀπειλεῖ οικονομικὸν ὄλεθρον. Ἀλλ' ὁ τοιοῦτος κίνδυνος ἐλέγχεται φαινόμενος καὶ ἀσπύριχτος, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν λανθανόντων ἢ ἀδήλων πόρων. Διότι, ὡς γνωστόν, ἡ πραγματικὴ ἐξαγωγὴ εἶνε πολλῶ ἀνωτέρα τῆς ἀναγραφομένης, καθ' ὅσον ὁ Κρῆς ἐξαγωγεὺς πωλεῖ ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ ὁ ἐξάγει προϊόν ἢ ἐμπόρευμα συνήθως πολλῶ ἐπικερδέστερον ἢ ὅσον τοῦτο ἐξαγόμενον διατιμᾶται ἐν τῷ Κρητικῷ τελωνίῳ, κατ' ἀκολουθίαν εἰσίργεται χρῆμα πολὺ περισσότερον ἢ ὅσον ἀναγράφεται ἐν τῷ τελωνίῳ ὡς ἀξία ἐξαγωγῆς. Πλὴν τούτου τοῦ λόγου ὅστις πολλάκις μόνος ἐξαρκεῖ ὅπως ἀποκαταστήσῃ τὴν ἰσορροπίαν εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς, δεόν νὰ ληθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ χρῆμα—πολὺ χρῆμα—ὅπερ ὠφελεῖται ἢ εἰσίργει ἡ Νῆσος ἐκ τε τῆς συχνῆς ἐπισκέψεως ξένων στόλων καὶ ἐκ τῆς ἐν τῷ τόπῳ παραμονῆς τῶν διεθνῶν στρατῶν καὶ τῶν ἄλλων ξένων οἱτινες πολλὰ δαπανῶσιν ἐν τῷ τόπῳ ἐξ ὧν εἰσάγουσιν χρημάτων (μισθῶν κλπ.) ἐκ τῶν οἰκείων αὐτῶν χωρῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξαγωγὴ εἶνε μείζων τῆς ἀναγρα-

φομένης, διότι κατ' ἔτος πολὺ λανθάνουν ἢ ἀόηλον χρῆμα—σχεδὸν 500,000 δραχμῶν—ἐξάγεται διὰ τῶν ἐν τῇ Κρητικῇ Πολιτείᾳ ὑπηρετούντων ἀλλοδαπῶν (*)

Προέρχεται δ' ἡ ἀνωτέρω ἀναγραφομένη βαρεῖα εἰσαγωγή ἐξ ἄλλων τε λόγων καὶ μάλιστα ἐκ τῆς ἀφρόνου εἰσκομίσεως εἰδῶν τινῶν οἷον εἶνε τὸ ἄλευρον (εἰσαγόμενον ἰδίως ἐκ Ρουμανίας, Τουρκίας, Ἰταλίας), ὁ σῖτος (ἐκ Ρωσίας καὶ Τουρκίας), κατειργασμένα δέρματα (ἐκ Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος), ἐπιπᾶσι δ' ἐκ τῆς πληθώρας βαμβακίνων καὶ μαλλιῶν εἰδῶν (ὕψασμάτων καὶ νημάτων ἐξ Ἀγγλίας, ἔτι δὲ Γερμανίας καὶ Ἰταλίας), καὶ ἄλλων χρειωδῶν τῷ βίῳ πραγμάτων.

Ἡ δὲ τῆς ἐξαγωγῆς παρατηρουμένη βαθμιαία αὐξήσις προέρχεται ἐκ τῆς ἀντιστοίχου αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς προϊόντων τινῶν, οἷος εἶνε ὁ οἶνος (ἐξαγόμενος κυρίως εἰς Μελίτην), ἡ σταφίς (ἐξαγόμενη ἰδίως εἰς Ἀγγλίαν, Αὐστρίαν, Ρουμανίαν, Τουρκίαν), τὸ κίτριον

(*) Διδομένου ὅτι οἱ ἐν Κρήτῃ ὑπηρετοῦντες ἀλλοδαποὶ δαπανῶσιν ἐν τῷ τόπῳ τὰ δύο τρίτα τῶν μισθῶν αὐτῶν, ἀποταμιεύουσι δὲ καὶ ἐξ ἄλλου σιν οὐκ ἔδει τὸ ἐν τρίτον (ὅπερ εἶνε ὁ ἐλάχιστος ὅρος), ἡ ἐκ τῆς Νήσου κατ' ἔτος λανθάνουσα ἐξαγωγή Κρητικῶν χρημάτων δύναται νὰ υπολογισθῇ ὡς:—

	Μισθοὶ πλήρεις	Τὸ ἐν τρίτον
Ἰταλικῆς χωροφυλακῆς	δρ. 78,860	δρ. 26,280
Ἑλλήνων ὑπαλλήλων:—		»
Δικαστικῶν	» 38,368	» 12,800
Διδακτικῶν	» 35,700	» 11,900
Δημοσίων ἔργων	» 26,916	» 8,980
Λογιστηρίου	» 7,600	» 2,530
Ταχυδρομείου	» 3,780	» 1,260
Ἄλλων ξένων ὑπαλλήλων	» 9,530	» 3,180
Τούτοις προσθετέα τὰ διὰ τοῦ Μονοπωλίου τοῦ ἄλατος κατ' ἔτος ἐξαχόμενα		» 184,000
Ὀλικὴ ἀόηλος ἐξαγωγή	δρ.	250.800

Σημ. Εἰς τὴν ἀνωτέρω δὲν συμπεριλήφθη ἡ ἐκ 200.000 δρ ἐπιχορήγησις τῆς Λ. Β. Υ'.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όνομα προΐοντος	Αξία					Σύνολον	Μέσος όρος	Παρα- τηρήσεις
	Έτος 1901	Έτος 1902	Έτος 1903	Έτος 1904	Έτος 1905			
Υάγματα και υήματα παντοειδή.....	3060825	2691755	3244926	3233748	3126073	15357327	3071465	[α] Είς φύλλα η̄ κεκρυμένους εις κυλίγγους, έτι δ' εις σιγήρα και σιγαρέττα.
Αλευρα.....	2679170	2293893	2708228	2269725	2690306	12646322	2529264	
Σιτηρά.....	146525	816474	658137	362946	779531	3763613	752721	
Όσπρια.....	883464	313739	326502	267699	318432	2109836	421967	
Όρυζα.....	438941	377807	573708	415724	467997	2274477	754835	[β] Ζωα ότα όη- ποτε ζώντα.
Καρνάς [α].....	926520	135981	243360	345647	275609	1927117	385423	
Βούτυρον.....	220292	292363	279949	234718	259328	1286650	257330	
Κάφες.....	200560	273795	235465	186342	300257	1196449	239286	[γ] Καθ' όδου ζα- είας προΐοντα.
Σιγαρίτες.....	365309	292207	301752	467511	559426	1929205	385841	
Κατήνη [β].....	318761	328751	370159	351270	302956	1675957	335191	[δ] και όαφρα είηη έκ όεργμάτων
Υόδι [γ].....	466529	523410	530036	496451	714713	2731139	546228	
Δέγματα εις όηματα [δ].....	771022	744926	949508	929717	1062011	4457184	891437	[ε] Δασικά προΐ- οντα.
Ξυλεία εις όεργματή [ε].....	468253	497487	605471	593298	593836	2763335	552669	
Περγέλιον.....	294564	234523	205053	376390	221861	1329391	265878	[ζ] Ότον συνήτες όνομα πάβου και τά τσαούτα.
Σιδήρος [ζ].....	150175	222461	154929	187411	170487	885963	177133	

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Π. ΕΞ Α Γ Ω Γ Η

*) νομια προϋόντος

	'Α ξ ι α ε ι ς Δ ρ α κ μ α ς					Μ έ σ ο ς ό ρ ο ς	
	'Ετος 1901	'Ετος 1902	'Ετος 1903	'Ετος 1904	'Ετος 1905		Σύνολον
'Ελατον	3103059	2645577	5012190	3311013	4594037	18665876	3733475
Κεράτια (χρυσόπιτα)	1022330	1386931	1136589	1260853	1331830	6138533	1227707
Οίνος	598676	401077	530154	1198855	740095	3468857	693771
Σταφίδες	334332	527810	1356924	1328334	1119587	4666981	933397
Κίτρι	79179	170799	276334	724738	565702	1816752	363350
'Αμυγδαλόψυχα	137027	243269	162206	264138	167101	973741	193748
Πορτοκάλια	49279	66262	108600	7.237	160170	463548	92710
Μανδραρίνια	35899	34391	62643	62139	58653	253395	50739
Δέφναια άκτιέργατα	109470	195880	170029	186991	210445	872488	174498
Βερδύνια (κρυκοβύλια)	144898	149584	186727	104989	480877	767075	153445
Μέταλλα	63643	43591	48489	87178	81162	324063	64813
Βάλανιδα	53391	166325	217051	178978	249807	835552	167410
Τυρόεις, μύζαφορα κλπ.	59031	143875	67889	133335	97774	471901	94351
Σάπωνες	1027331	807918	924851	915226	976808	4652134	930427
Μέλι καὶ μέλιπηγται	32651	40946	35100	57442	48706	213915	42783
'Ακόνα	16732	15043	24030	14117	12092	82014	16403
Τρόφι (υπερτάθη οίνου)	69647	78790	68306	92527	87403	396675	79335

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Παράγωγα σημεῖα.

Ἐκ πάντων τούτων καταφαίνεται ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ ἔμπορία τῆς Νήσου παρέχει σημερον εὐφρόσυνα σημεῖα προσόδου, ἀνάλογον δὲ προκοπῆν καὶ ζωὴν ἐμφαίνει καὶ ἡ ἐσωτερικὴ μικρεμπορία ἢ παντοπωλία. Τοῦ παρηγόρου τούτου φαινομένου οἱ λόγοι εἰσὶ ποικίλοι, συνδέονται δ' ἀναντιρρήτως πρὸς τὴν καθ' ὅλου οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ τόπου, καὶ πρὸς τὸ ὁσημέραι παρὰ τῷ λαῷ ἀρυπνιζόμενον πνεῦμα τῆς εὐζωίας καὶ πολυτελείας. Ἀλλ' ὁ κύριος λόγος τῆς ἐν τῇ καθ' ὅλου ἔμπορίᾳ παρατηρουμένης προσόδου ζητητέος ἐν τῇ ἀμίλλῃ καὶ ζωῇ ἧτις ἀπὸ τινος χρόνου ἐγεννήθη ἐν τῇ θαλασσίᾳ ἐπικοινωνίᾳ τῇ Νήσου πρὸς ἄλλας χώρας. Ὡς γνωστόν, ἀπὸ τινων ἐπισημῶν σχεδὸν καθ' ἡμέραν εἰσπλεύουσιν εἰς τοὺς Κρητικὰς λιμένας ἀναμιλλώμενα ἀτμήλατα σκάφη: Ἑλληνικὰ καὶ Αὐστριακὰ καὶ Ἰταλικὰ καὶ Γαλλικὰ καὶ Ρωσικὰ, ἅτινα εἰσκομίζουσιν εἰς τὴν Νήσον προϊόντα καὶ ἐμπορεύματ' ἀπ' εὐθείας ἐξ Ἑλλάδος καὶ Γερμανίας καὶ Αὐστρίας καὶ Γαλλίας καὶ Αἰγύπτου καὶ Ρωσίας, ἐμμέσως δὲ καὶ ἐξ ἄλλων χωρῶν — ἢ τοῦ ἀντίον ἐκκομίζουσι Κρητικὰ προϊόντα εἰς πάσας ταύτας καὶ ἄλλας ἔτι χώρας.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Αἷτια τῆς Γεωργικῆς καὶ Ἐμπορικῆς
καχεξίας.

Κατὰ πάντωρ ἡ ἔμπορία, ἢ τε ἐξωτερικὴ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ τῆς Κρήτης, βαίνει βαλλοῦσα αισθητῶς. Καὶ

ὅμως αὐτὴ μὲν ὕστερὲι πολλῶ ἴσέτι, ἢ δὲ γεωργία πάσχει δεινῶς καὶ ἀτροφεῖ. Λαμβανομένων δ' ὑπ' ὄψει τῶν εὐνοϊκωτάτων συνθηκῶν τῆς Νήσου (σελ. 9 καὶ 32), καὶ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως καὶ τοῦ κλίματος καὶ τῆς γονιμότητος τοῦ ἐδάφους, σκοπομένου δὲ μάλιστα ὅτι ἡ Νῆσος ὄν εἶνε πλέον Τουρκικὴ ἐπαρχία ἀλλ' Αὐτόνομος Πολιτεία καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἔστι διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν ἢ ἐπιτήρησιν τεσσάρων Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ φρονώμεν ὅτι ἡ ἐν Κρήτῃ γεωργία καὶ ἐμπορία, αἱ κύρια οἰκονομικαὶ πηγαὶ τῆς εὐρωπαϊζούσης ταύτης Κρητικῆς Πολιτείας, πολὺ ἀπολείπονται τῶν ἀντιστοίχων κυρίων πόρων οἶων δὴποτε ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν ἢ εὐρωπαϊζουσῶν χωρῶν. Τὰ κύρια αἰτία ταύτης τῆς ἀτροφίας καὶ νάρκης εἰσὶν ἄλλα τε καὶ μάλιστα τὰ ἐπόμενα πέντε.

(Α) Ἡ πολιτικὴ ἀκαταστασία καὶ ἀνωμαλία ἢ περισδικῶς ἐξοκέλλουσα εἰς ὀλεθρίους ταραχάς, οἷα ὑπῆρξαν αἱ τῶν ἐτῶν 1866-9, 1878, 1889, 1896-8, 1905.

(Β) Ἡ ἀνεπάρκεια τῆς δημοσίας ἀσφαλείας.

(Γ) Ἡ ἔλλειψις δημοσίων ὁδῶν.

(Δ) Ἡ πληθώρα χρεῶν καὶ ἄλλων χρηματικῶν ὑποχρεώσεων ὑφ' ὧν κατατρύχεται τὸ γεωργικὸν καὶ ἐμπορικὸν στοιχεῖον.

(Ε) Ἡ ἀδικαιολόγητος ὀλιγωρία τῆς Πολιτείας, οὐδέποτε σοβαρῶς καὶ ἐμπράκτως μεριμνησάσης ὑπὲρ τῆς ἀνακουφίσεως τοῦ λαοῦ.

Τὰ πέντε ταῦτα αἰτία τῆς δεινοπαθείας τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ ὀφείλομεν νὰ ἐξετάσωμεν εἰδικώτερον ἐν τοῖς ἐπομένοις κεφαλαίοις.

1. Πολιτικὴ Ἀκαταστάσις.

Ἡ πολιτικὴ ἀβεβηχίότης περὶ τοῦ τί τέχεται ἢ ἐπινοῦσα,

—ἀβεβαιότης ἦτις ἀπὸ μακροῦ χρόνου κρατεῖ μετέωρον τὸν Κρητικὸν λαὸν καὶ ἦτις ἀποτελεῖ τὸ αἰώνιον καὶ κύριον ζήτημα τῆς ἡμέρας καὶ παραλύει πᾶσαν ἐργασίαν — ἐπηρέασεν εἰκότως καὶ αὐτὸν τὸν χαρακτηῖρα τοῦ λαοῦ, κατέστησε δὲ τοὺς πολλοὺς ἀπροθύμους πρὸς πᾶσαν ἄλλην ἀσχολίαν ἢ τὴν πολιτικὴν συζήτησιν καὶ τὴν ταύτῃ συναφῆ ἀργίαν καὶ θεσιθρίαν. Οὐ μόνον τὰ λαϊκὰ κέντρα ἢ συχναστήρια τῶν πόλεων βρίθουσι τοιοῦτων ἀργῶν πολιτικευομένων ἀλλὰ καὶ τὰ καρεῖα τὰ ἐν ἐκάστη κώμῃ τῆς ὑπαίθρου συγνάζονται ὑπ' ἀνθρώπων οἴτινες, καίπερ πολλάκις πολλὰ οἰκογενειακὰ βάρη φέροντες, ἀργοῦσι πολιτικολογούντες ἢ πίνοντες καὶ χαρτοπαικτοῦντες, ἐνίοτε ἡμέρας τε καὶ νυκτός, οὕτω δὲ ματαιολογοῦσιν ἀπεκδεγόμενοι τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, τὸ πλήρωμα ὁδηλαδὴ τῆς Ἐνώσεως ἢ τοῦλάχιστον τὸ τῆς μεταβολῆς Κυβερνήσεως ἐξ ἧς πάντες βόσκονται ὑπὸ τῆς ἐλπίδος βελτιώσεως τῆς ἑαυτῶν τύχης. Μέγρις οὐ ἐπιστῆ τοιαύτη ὥρα πάντες ἢ ἀργοῦσιν ἢ βιαζόμενοι ὑπὸ τῆς πείνης τρέπονται ἐπὶ ἐφήμερον καὶ ἄπονόν τι κερδᾶριον, ἀνοίγοντες καφεῖον ἢ ἄλλο ἐμπορικὸν ἐργαστήριον, ἢ εἰσρέοντες εἰς τὰς πόλεις κάκει διώκοντες ἢ ἀξιωματίον τι ἢ ἄλλο τι ἄπονον ἀσχόλημα. Οὕτω δὲ ποιοῦντες ἔνθεν μὲν ἐγκαταλείπουσι τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, ἔνθεν δὲ κατακλύζουσι καὶ συμπνίγουσι τὴν ἀστικὴν ἐμπορίαν. (Πρὸς. σελ. 42).

Τὸ μέγα τοῦτο κακὸν τῆς ἀργίας καὶ ἡμεροβίου ἀσχολίας καὶ ἐμπορικῆς ἀτροφίας παρατηρεῖται πανταχοῦ μὲν τῆς Νήσου, μάλιστα δ' ἐν τοῖς δυσμικωτέροις νομοῖς ἔνθα οἱ ἄνθρωποι πολλάκις κατατρίβουσι πλείονα χρόνον καὶ διανόσιν περὶ τὴν πολιτικὴν ἢ περὶ τὴν βιοδωτίδα αὐτῶν ἀσχολίαν. Οὐδ' εἶνε ἀνάγκη νὰ τονισθῇ ἐνταῦθα ὅτι ἡ τοιαύτη πολιτικολογία ἢ πολιτικομανία παρὰ τοῖς πολλοῖς κατέστη δευτέρα γένεσις καὶ νόσος ἀνιάτος, αἰτιολογεῖ δ' ἰκανῶς καὶ τὸ φαινόμενον ὅτι, καθ' ὅλου εἶπεῖν, ὁ Κρητικὸς λαός, μάλιστα ὁ τῶν δυσμικωτέρων ἐπαρχιῶν, ἔχει ἀσυμπαθῶς πρὸς τὰς καθεστῶσας

Ἄρχάς, εἰ μὴ καὶ ἐπιχαίρει καὶ ἄσμενος συνεργεῖ παντὶ ἀνατρεπτικῷ διαδήματι.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, πρὸ πίσης ἄλλης μεταρρυθμιστικῆς μερίμνης εἰν' ἐπάναγκες ὅπως θεραπευθῇ τὸ κακὸν τῆς πολιτικῆς ταύτης μάστιγος, αἰρομένης τῆς κυρίας αὐτοῦ αἰτίας, — αἰρομένης ὁδηγῆ τῆς πολιτικῆς ἀβεβαιότητος καὶ προσωρινότητος — ἀποκαθισταμένης δὲ τῆς πνευματικῆς γαλήνης, ἥτις ἐστὶν ἀπαραίτητος πάση πρακτικῇ καὶ βιωφελεῖ ἀσχολίᾳ. Μόνη ἢ ἄριστος τῆς μετεώρου ταύτης προσδοκίας, μόνη ἰκανοποιός τις καὶ τελικὴ λύσις τοῦ χρονίου Κρητικοῦ ζητήματος (*) παρέχει βέβαιον τὴν ἐλπίδα τοῦ ὅτι ὁ Κρητικὸς λαός, συνεργόμενος ἐκ τῆς ἐνεστώσης αὐτοῦ πολιτικῆς πλάνης καὶ φαντασιολογίας, θέλει τραπῆ ἐπὶ τὴν ἑδὸν πρακτικῆς καὶ βιωφελούς ἐργασίας καὶ ὅτι θέλει ἐπιδοθῆ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου, τῆς γεωργίας καὶ ἐμπορίας καὶ βιομηχανίας. Ἀλλὰ μέχρις οὗ ἔλθῃ ἡ τελὴ ἢ καὶ ποθητὴ ἐκείνη λύσις, τὸ κακὸν τῆς πολιτικῆς ἀκαταστασίας δύναται νὰ μετριάσθῃ ἄρκούντως ἐὰν καὶ παρ' ἡμῖν εἰσαχθῶσι τὰ πανταχοῦ τῶν συνταγματικῶν πολιτειῶν καθιερωμένα δύο τελεσφόρα ἐξατμιστήρια, λέγω δὲ τὸ τῆς ἐλευθεροτυπίας καὶ μάλιστα τὸ τῆς συγχλήσεως ἐτησίου βουλῆς. Ἐὰν δηλαδὴ, τηρουμένου τοῦ συστήματος τῆς πολλαπλῆς ψήφου, ἐκλέγηται μὲν Βουλὴ ἀνὰ πᾶν τέταρτον ἢ πέμπτον ἔτος, συνέρχεται δ' ἐτησίως, καὶ ἐὰν ἐν ταῦτῳ συνυπάρχῃ δικρικὴ ἐλευθεροτυπία, αἱ δύο αὗται δικλιδεὲς ἀσφαλείας, ἢ ἀ χρησιμεύωσιν ὡς πρόχειρα ἐξατμιστήρια τῶν ἐ δεχομένων ἐξάψεων καὶ ὀρυῶν τοῦ λαοῦ. **

(*) Πολλὰ πολλάκις δοκιμάσθησαν προσωρινὰ ἀλεξίφαρμακα, οἷον, τὸ τοῦ φερμανίου τοῦ 1858, τὸ τοῦ ὀργανικοῦ νόμου τοῦ 1861, τὸ τῆς ἀπολυταρχίας τοῦ 1889, τὸ τῆς διευθετήσεως τοῦ 1896, ἀλλὰ πάντα ἐναυάγησαν. Θὰ ναυαγήσῃ δ' ἀναμφιβόλως καὶ ἐπὶ τι ἄλλο προσωρινόν ἢ ἀνελευθερον καθεστῶς (ἴσως τὸ λεγόμενον σύστημα τῆς Βουσίας καὶ Ἐξοχολογίας, ἢ ἄλλο οἷον ὅποιον) ἢ θέλει ἐπιέλθῃ τῇ Κρητικῇ λαῶ.

** Τὸ θέμα τοῦτο τῶν δικλιδῶν ἀσφαλείας ἐξετάζεται πλατῶς ἐρον ἐν Ἐλευθερῷ Βήματι τῆ ἐφημερίδῃ τῆς 25ης τοῦ παρελθόντος Μῆνου.

2. Ἀνεπάρκεια τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας.

Ἐάν τὸ γενικὸν ἀξίωμα ἔχῃ ὀρθῶς ὅτι πᾶσα Κυβέρνησις εἰσπράττει φόρους ἀνθ' ἧς αὕτη παρέχει πρὸς τὸν φορολογούμενον λαὸν προστασίας καὶ ἀσφαλείας, τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐν Κρήτῃ ἐφαρμόζεται μόνον κατὰ τοῦ λαοῦ. Διότι ἐνταῦθα καταβάλλει μὲν ὁ λαὸς τοὺς τεταγμένους φόρους, δὲν ἀπολαμβάνει δ' ὅμως πλήρως τὸ ἀντάλλαγμα δημοσίας ἀσφαλείας καὶ προστασίας. Καὶ δογματίζεται μὲν πολλάκις ὅτι ὁ Κρητικὸς λαὸς τελεῖ ἐλαφροτέρους φόρους τῶν ἄλλων λαῶν καὶ μάλιστα τῶν Εὐρωπαϊκῶν, ἀλλ' αὕτη ἡ δοξασία ἐλέγχεται πεπληνημένη. Διότι αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Κυβερνήσεις αἱ εἰσπράττουσαι πλείονας ἢ βαρυτέρους φόρους ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν ἀντιπαρέχουσι καὶ ἀνάλογον προστασίαν καὶ ἀσφάλειαν τοῖς φορολογούμενοις αὐτῶν λαοῖς, διατηροῦσι δ' ἐν ταύτῃ πολυδαπάνους μὲν στρατοὺς πολυδαπάνους δὲ στόλους πολυδάπανα δ' Ὑπουργεῖα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ἅτινα πάντα ἀπορροφῶσι μέγα χρῆμα καὶ συνεπάγονται διπλασίαν φορολογίαν. Ἀλλὰ παρ' ἡμῖν οὐκ ἔστι ἡ Κυβέρνησις οὐδεμίαν μὲν τοιαύτην πολυτέλειαν καὶ δαπάνην ὑπέχει, μικράν δὲ ἢ οὐδεμίαν ἀσφάλειαν τῷ φορολογούμενῳ λαῷ ἀντιπαρέχει, καὶ ἡ ὑπάρχουσα φορολογία ἀποδείκνυται ἐπαχθῆς. Ὁμολογητέον εἰλικρινῶς καὶ ἀπεριφρόστως ὅτι ἡ γεωργία, ἡ βιοβρέμων σχεδὸν σύμπαντος τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ, ἔτι δ' ἡ κτηνοτροφία, εἶνε ἀληθῆ ἔρμαιο καὶ ἐλώριον ἀγροζημίας καὶ κλοπῆς, καὶ ὅτι ὁ γεωργὸς οὐδαμῶς προθυμεῖται γὰρ σπείρῃ ἢ φυτεύσῃ ἢ ἐγκεντρίσῃ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ κτήματα ἢ δένδρα, ἅτε προγινώσκων ὅτι οὕτω ποιῶν δὲν θὰ καρπωθῇ αὐτὸς τοὺς κόπους αὐτοῦ· προγινώσκει ὄντως ὅτι τὸν περὶ φυγῆς αὐτοῦ ἀγῶνα καθιστῶσιν ἀπέλπιδα αἱ βέβαιοι καὶ ὀλέθρια ζημίαι καὶ κλοπαὶ καὶ ἀρπαγαὶ καὶ τᾶλλα τὰ παραμαρτοῦντα αὐτοῖς κακά. Οὐδεὶς κῆπος, οὐδὲν λῆιον, οὐδὲν δένδρον νέον ἢ νεόφυτον ἢ νεοκέντριστον οἶον δῆποτε, ἔχει ἀσφαλῶς ἀπὸ τῶν περιβοσκομένων ἀγγελῶν ἢ κτηνῶν, μάλιστα δὲ τῶν αἰγῶν καὶ τῶν προ-

βάτων καὶ τῶν βοῶν καὶ τῶν ἡμιόνων καὶ τῶν ὄνων καὶ τῶν ἄλλων τῶν τε ἀγελαίων καὶ κατοικιδίων κτηνῶν.

Ταῦτα περίπου πάσχει καὶ ὁ κτηνοτρόφος ἢ ποιμὴν. Γινώσκει καὶ οὗτος ἐκ πικρᾶς πείρας ὅτι ὅσα ζῶα κέκτηται ἢ εὐέλπιδι ἀπεκδέχεται, ὁὖν ἢ ἀ σῶσιν ἐκ τοῦ στόματος ἢ ἐκ τῆς ἀδίκου χειρὸς τῶν καιροφυλακούντων ζυφκλόπων. Ἀλλὰ μήπως ὁ ἔμπορος ὁ εὐπίστως πιστῶν ἀγροδίαιτον πελάτην ἔχει διὰ βεβαίου ἐλπίδος ὅτι ἢ ἀπολάβῃ τὰ πιστούμενα; Διὰ τίνος ἐξουσίας; Σύνοιδε καὶ οὗτος ἄριστα ὅτι ὅσα καταπιστοῖ τοῖς ἑαυτοῦ πελάταις, εἴτε ἔμπορεύματα εἴτε κεφάλαια, κινδυνεύει τὰ πολλὰ νὰ μὴ εἰσπράξῃ μηδέποτε.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, αἱ παρ' ἡμῖν πλούτου παραγωγικαὶ δυνάμεις, μάλιστα δ' ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία, φορολογοῦνται, καὶ φορολογοῦνται ἐπαχθῶς, οὐχὶ δέκα ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, ἀλλὰ πλεονάκις δέκα εἰ μὴ πενήτηντα ἐπὶ τοῖς ἑκατόν, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς ἀπροστατευσίας ἧς συγγάνουσι παρὰ τῆς φορολογούσης Κυβερνήσεως.

Εἶνε ἐσχάτη ὥρα ὅπως ἡ Κυβέρνησις καὶ ἡ τῇ Κυβερνήσει συνευθυνομένη Ἀντιπροσωπεία τοῦ τόπου ἀρτυρήσῃσι καὶ μεριμνήσῃσι σοβαρῶς καὶ γενναίως ὑπὲρ τοῦ φορολογουμένου λαοῦ καὶ ἐξασφαλίσῃσιν αὐτῶ τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου αὐτοῦ, παρέχουσαι αὐτῶ ἐπαρκῆ δημοσίαν ἀσφάλειαν, μάλιστα ἀσφάλειαν ἀπὸ τῶν δύο μεγάλων πληγῶν τῆς ἀγροζηνμίας καὶ τῆς κλοπῆς. Καὶ εἶνε ἡ ἀξίωσις αὕτη καὶ δίκαια καὶ εὐλογος ἐὰν τὸ φορολογούμενον προὖν δικαιοῦται νὰ προστατευῆται ὑπὸ τοῦ φορολόγου. Εἶνε δὲ καὶ συμπερούσα καὶ αὕτη τῇ Πολιτείᾳ ἡ ἀπαίτησις αὕτη, ἅτε αὐξάνουσα τὰς δημοσίας προσόδους. Εἶνε δὲ καὶ εὐχερῆς ἡ ἀπαίτησις αὕτη τοῦ λαοῦ, ἅτε δυναμένη νὰ πραγματωθῇ ἄνευ ἀναβολῆς, ἄνευ δυσχερείας, ἄνευ δαπάνης, ἐὰν ἐπὶ παραδείγματος ἀπόσπασθῇ ἀπὸ τῆς Χωροφυλακῆς—τῆς περὶ τὸ ἑκατομμύριον κατ' ἔτος ἀπορροφώσεως—μικρά τις μείρα καὶ ἀποτελέσῃ εἰδικὴν σῶμα ἀγροτικῆς

ἀστυνομίαις ἐμπειπιστευμένης μετὰ τῶν ἐκασταχοῦ ἀγροφυλάκων τὴν προστασίαν τῶν γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων τοῦ τόπου.

3. Ἐλλείψεις Δημοσίων Ὁδῶν.

Πραγματευόμενοι ἐν ταῖς ἔμπροσθεν τὴν γεωργικὴν καὶ κτηνοτροφικὴν παραγωγὴν τῆς Νήσου ἔσχομεν πολλάκις εὐκαιρίαν νὰ μνημονεύσωμεν καὶ τὰς δεινοπαθείας ἃς ὑφίσταται ὁ παραγωγεὺς ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἀμαξίτων ὡς καὶ ἐκ τῆς κακῆς καταστάσεως τῶν ἄλλων ὁδῶν. Τοσοῦτον ἐπίπονος καὶ δαπανηρὰ καθίσταται ἡ εἰς τὰς πόλεις καὶ τᾶλλα ἔμπορεῖα μεταφορὰ τῶν γεωργικῶν καὶ ἄλλων προϊόντων, ὥστε πολλάκις δὲν συμφέρει ἡ καλλιέργεια αὐτῶν. Γνωστότατον δ' εἶνε ὅτι ἡ Μεσσαρὰ—ἡ μεγίστη καὶ κατ' ἐξοχὴν κάρπιμος καὶ σιτοφόρος τῆς Κρήτης πεδιάς—μένει ἡ πλείστη ἀκαλλιεργήτος ἅτε μὴ συμφερούσης τῆς ἐν αὐτῇ γεωπονίας· διότι ἡ τοῦ σίτου καὶ τῶν ἄλλων δημητριακῶν προϊόντων εἰς Ἡράκλειον μ-τα σμιδῆ συνεπάγεται δαπάνην μείζονα τῆς ἀξίας ἢ τιμῆς τοῦ γεννήματος. Οὐδ' ἀγνοητέον ὅτι, διὰ τὴν ἔλλειψιν ἀμαξίτων ἢ ἄλλων εὐπορευτῶν ὁδῶν, τὰ πλείστα τῶν εὐτελεστέρων προϊόντων, οἷα τὰ λαχανικά καὶ τινες ὀπωρὰι, δὲν γεωπονοῦνται ἀρκούντως ἐπὶ χρηματισμῶ, πολλάκις οὐδ' ἐν αὐτοῖς ταῖς μετρίως τῶν πόλεων ἀπέχουσι χωρίοις, διότι ἡ μεταφορὰ τοῦ προϊόντος σήμερον ἀπορροῦσθαι ὅλον τὸ κέρδος εἰ μὴ συνεπάγεται καὶ ζημίαν.

Σημ. Ἡ δεκάτη ἢ μέχρι τοῦδε—ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι σήμερον—ὑπὸ τοῦ δημοσίου ἐν ταῖς πόλεσιν ἀπὸ τῶν λαχανικῶν εἰσπραττομένη, συμποσοῦται εἰς 60.000 περίπου δραχμὰς κατ' ἔτος· ὅπερ πρὸς τὴν πολλαπλασιούμενον ἐπὶ δέκα—τὴν βᾶσιν τῆς δεκάτης—ἀποδίδειμόνον 600.000 δρ. ὡς ἐλικὴν ἐτήσιον παραγωγὴν εἰσκομιζομένην εἰς τὰς πόλεις πρὸς χρηματισμόν. Εὐνότητον ἤδη καθίσταται διατὶ πολλάκις τοιαῦτα εἶδη, οἷοι οἱ πέπωνες καὶ ὕδρ-πέπωνες [καρπούζια], πρὶν ἀπαγορευθῶσιν, εἰσῆγοντο συμφερόντως εἰς τὸν τόπον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ (οἷον ἐκ τῆς Κῆ).

Τὴν εὐθύνην τῆς δυσχεροῦς ἐπικοινωνίας καὶ δυσπορίας εἰ μὴ ἀνοδίας τῆς ἐσωτερικῆς Νήσου ὑπέχει μὲν ἡ χρονία πολιτικὴ ἀκαταστασία τοῦ τόπου, ὑπέχει δὲ καὶ ἡ Πολιτεία. Διότι ἐδαπάνησε μὲν αὕτη μέχρι τοῦδε σχεδὸν 3.000.000 δραχμῶν διὰ τὴν κατασκευὴν πεντήκοντά που βατῶν ὁδῶν κατ' ἴσως ἄλλων τόσων γεφυρῶν καὶ καμαρωμάτων, ἀλλ' ὁμολογητέον ὅτι ἐὰν ἡ μεγάλη αὕτη δαπάνη ἐγένετο μετὰ μείζονος πείρας καὶ στοργῆς, ἡ Νῆσος θὰ εἶχε σήμερον οὐχὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἀξίας λόγου γεφύρας (τοῦ Γαυρωνίτου, τοῦ Περάματος, τοῦ Ἀποσελέμη, τῆς Γαζιανῆς καμάρας), καὶ μόνον 110 χιλιομέτρων ἀμαξιτοῦ, ἀλλὰ θὰ εἶχε πολλάς μὲν μεγάλας καὶ χρυσιμωτάτας γεφύρας, μακρὰς ὁ ἀμαξηλάτους, εὐεργετικάς τοῦ ἀγροδιαίτου λαοῦ καὶ ζωογονητικάς τῆς ἐπιναρχώσης γεωργίας. Ἴσως μάλιστα θὰ εἶχομεν καὶ λιμενικά τινα ἔργα ὧν ἔχει μεγάλην χρείαν ἡ παραλία τῆς Νήσου, ἰδίᾳ τὸ Καστέλλιον Κισάμου, καὶ ἄτινα θὰ παρεῖλον πρόσθετον ζῶην τῇ ἐξωτερικῇ ἐμπορίᾳ τοῦ τόπου. (Πρὸς. καὶ σελ. 4ῶ.)

4. Χρέη βαρύνοντα τὸν λαόν.

Τέταρτος ἀλλὰ καὶ οὗτος σπουδαιότατος λόγος τῆς κατ' ὅλου καχεξίας καὶ νάρκης τοῦ τόπου εἶνε ἔνθεν μὲν ἡ παντελής ἔλλειψις χρηματικῶν κεφαλαίων ἔνθεν δ' ἡ πληθώρα τῶν χρεῶν ὑφ' ὧν τρύχεται ὁ λαός. Καθ' ὑπολογισμούς ἀπεραιομένους ἐπὶ πληροφορίας ἀξιοπίστους τὰ χρέη τὰ σήμερον τρύχοντα τὸν λαόν τῆς Νήσου εἰσὶν ὑπερδισμύρια ἑκατομμύρια δραχμῶν, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν κάτωθι ἀριθμῶν.

Σημ. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι οἱ μὲν ἀστερίσκον (*) φέροντές εἰσιν ἐπίσημοι, οἱ δ' ἄλλοι προέρχονται ἐκ πληροφοριῶν καὶ ὑπολογισμῶν ἀνθρώπων ἐμπείρως ἐχόντων τοῦ πράγματος.

Τελευτῶντος τοῦ παρωχημένου Ἰουνίου ὄφειλον —

I Τῆ μὲν Τραπεζῆ Κρήτης—

* 10.770 ἢ 11.000	σχεδὸν ὀφειλέται·—	
* (α)	Δάνεια καλλιεργίας ἢ γεωργικῆς	
	πίστεως	δρ. 559.773,20
* (β)	» ἐμπορικῆς πίστεως	» 2.129.474,09
* (γ)	» κτηματικῆς	» 2.545.052,81
	Ἐν ὅλῳ	» 5.534.300,10

II Τῷ δὲ Κοινωφελεῖ Ταμείῳ ὀφείλουσι νῦν·—

* 13,000	περίπου ὀφειλέται·—	
* Δάνεια	γεωργικῆς πίστεως περίπου	δρ. 4.050.000

III Τῆ δὲ Τραπεζῆ Ἀθηνῶν ὀφείλον τῇ 17 Ἰουνίου 1906·—

* 500	περίπου ὀφειλέται·—	
* Δάνεια	ἐμπορικῆς πίστεως	» 2.300.000

IV Τοῖς δι' ἰδιώταις τοκισταῖς καὶ ἄλλοις ἄπειρα. Ὅντως τὰ χρέη ἰδιωτικῶν συναλλαγῶν εἰσι πάμπολλα, καθ' ὅσον·—

15,000 περίπου ὀφειλέται: χρεωστοῦσι·—

(α)	Δάνεια γεωργικῆς πίστεως περίπου	» 5.000.000
-----	----------------------------------	-------------

(β)	» ὠσάυτως γεωργικῆς πίστεως, ὡς ὑπόλοιπον καθυστερημάτων εἰσέτι ὀφειλομένων πρὸς τοὺς μεταναστεύσαντας καὶ ἄλλους Ὀθωμανοὺς [ἄρα σελ. 13]	» 4.000.000
-----	---	-------------

Χρέη ἄρα τοῦ λαοῦ ἐν συνόλῳ σχεδὸν δρ. 21.062.244.

Ὅπερ δηλοῖ ὅτι 39.500 περίπου ὀφειλέται (ὧν ἕκαστος ἀντιπροσωπεύει καὶ μίαν ἐκ τῶν 83,000 οἰκογενειῶν τῆς Νήσου) ὑπέχουσι χρέη περίπου 21.000.000 δραχμῶν. Ἀλλαις λέξεσιν ἐκάστη μὲν Κρητικὴ οἰκογένεια ὀφείλει 253 περίπου δραχμάς, ἐκάστη δὲ ψυχὴ

ὀφείλει δραχμὰς 65,62 περίπου. Χαρακτηριστικὸν δὲ γνώρισμα τῆς ἑλλης οικονομικῆς καχεξίας εἶνε ὅτι ὅσοι τῶν 39.500 ὀφειλετῶν χρεωστοῦσι ταῖς Τραπεζαῖς, καὶ τοὶ σφόδρα παροτρυνόμενοι ἐν ἀποτίνωσι τοῦλάχιστον τοὺς τόκους τῶν δεδανεισμένων κεφαλαίων, πρὸρησικὴ ὁμολογοῦσι—τὴν δ' ὁμολογίαν ἀποδέχονται ὡς εἰλικρινῆ καὶ αὐταὶ αἱ Τράπεζαι—ὅτι ἀδυνατοῦσι νὰ καταβάλλωσι κανονικῶς καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο ποσόν. Καὶ ἔχει τὸ πρᾶγμα διπλὴν σπουδαιότητα, διότι ἐμφαίνει τὴν μεγάλην οικονομικὴν καχεξίαν ἣτις παραλύει πᾶσαν χρηματιστικὴν συναλλαγὴν, καὶ τρέχει ἡ συνθεσμεύει τὴν τε γεωργίαν καὶ ἐμπορίαν καὶ βιομηχανίαν τῆς Νήσου, ἐμφαίνει δὲ καὶ τὴν καθ' ὅλου ἀδύνημίαν ἣτις συνέχει τὸν λαὸν καὶ μάλιστα καθιστᾷ αὐτὸν ὑπερπρόθυμον εἰς πᾶν κίνημα στοχαζόμενον τῆς ἄρδην μετοβολῆς τοῦ καθεστώτος. Διότι ἐκ τοιαύτης μεταβολῆς πάντες ἐλπίζουσιν ἢ ἀπεκδέχονται βελτίονα τύχην. (Ὅρα καὶ ἀνωτέρω σελ. 47-8).

5. Ἄδικαιολόγητος ὀλιγωρία τῆς Πολιτείας.

Καὶ ἡ ἔλλειψις δημοσίας ἀσφαλείας καὶ ἡ ἔλλειψις δημοσίων ὁδῶν εὐθύνει τὴν Πολιτείαν, λέγω δὲ τὴν ἐκάστοτε Κυβέρνησιν καὶ Ἀντιπροσωπείαν τοῦ τόπου. Αἱ δύο αὗται συνυπεύθυνοι Ἄρχαι μέχρι σήμερον δὲν ἐμερίμνησαν σοβαρῶς καὶ ἐμπράκτως ὑπὲρ τῆς γεωργίας—τῆς ψυχῆς τοῦ τόπου—ἐξ ἧς πάντες ἀποτρέπονται. Καὶ δὲν εἰσηγαμέθα μὲν ἐνταῦθα ὅτι ὁ γεωργικὸς λαὸς δύναται ἢ δικαιούται νὰ καθῆται ἔχων ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας καὶ ἀπεκδεχόμενος τὰ πάντα ἐκ τῆς Πολιτείας, ὡς πολλοὶ ἐνίοτε προφασίζονται. Ἀναγνωρίζομεν, μάλιστα δ' ὁμολογοῦμεν ἀπεριφράστως, ὅτι πανταχοῦ οἱ ἰδιῶται ἔχουσι τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἰδίας αὐτῶν προκοπῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ Πολιτεία ἔχει πρῶτον καὶ ὑψιστον καθῆκον νὰ ἐμψυχώσῃ τὴν γεωρ-

γικήν παραγωγήν, εἰ δὲ μὴ φωρᾷται ἀσφόργως ἀμέλ-
γούσα τὸν γεωργικὸν λαόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

1. Ἀναδιοργάνωσις τῆς Ὑπουργείας.

Εἶνε δὲ καιρὸς ὅπως ἡ Πολιτεία, συνειδυῖα ἣν κατέχει
πρώτην θέσιν ἡ γεωργία ἐν Κρήτῃ, καταμερίσῃ τὴν ὅλην
δημοσίαν ὑπηρεσίαν εἰς πέντε τμήματα ἢ ὑπουργεία :

1. Τὸ τῆς Παιδείας καὶ Ἐκκλησίας.

2. Τὸ τῆς Δικαιοσύνης.

3. Τὸ τῶν Ἐσωτερικῶν.

4. Τὸ τῶν Οἰκονομικῶν.

5. Τὸ τῆς Γεωργίας, τὸ καὶ σπουδαιότατον, ὅπερ
δεῖν νὰ περιλαμβάνῃ τὴν καθαρῶς γεωργίαν, ἔτι δὲ
τὴν κτηνοτροφίαν καὶ βιομηχανίαν καὶ τὴν ὁδοποιίαν,
εἰκότως δὲ καὶ τὴν ἐμπορίαν. Τοῦ οὕτω δημιουργου-
μένου αὐτοτελοῦς Ὑπουργείου τῆς Γεωργίας ἔργον θὰ
ἦτο ἐνδελεχῆς μέριμνα : (α) ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως καὶ συν-
τηρήσεως πρακτικῆς γεωργικῆς καὶ ἐμπορικῆς σχολῆς,
ἔτι δὲ γεωργικῶν σταθμῶν καὶ ἐπαύλεων καὶ φυτερίων
(β) ὑπὲρ τῆς εἰς τὸν τόπον εἰσαγωγῆς καὶ διαδόσεως γεωρ-
γικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐργαλείων νέας ἐφευρέσεως : (γ)
ὑπὲρ τῆς γραπτῆς καὶ προφορικῆς διδασκαλίης καὶ
καθοδηγίης τοῦ λαοῦ : (δ) ὑπὲρ τῆς εὐρείας διαδόσεως
εἰδῶν χρησίμων τῇ γεωργίᾳ καὶ κτηνοτροφίᾳ καὶ βιο-
τεχνίᾳ καὶ ἐμπορίᾳ, ἔτι δ' ὑπὲρ τῆς συλλογῆς καὶ
εὐρείας διαδόσεως παντοίων ἄλλων πληροφοριῶν περὶ
πρακτικῆς καλλιέργειας καὶ περὶ τῶν εἰσοδητίων τῶν τε
ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν.

Καὶ εἶνε μὲν πρόδηλον ὅτι ἡ δημιουργία χωριστοῦ
Ὑπουργείου τῆς Γεωργίας συνεπάγεται πρόσθετον δη-
μοσίαν δαπάνην. Ἀλλὰ μὴ δὲν ἐδαπανήθη μέχρι τοῦδε
μάτην—δῆθεν ὑπὲρ τῆς γεωργίας—περὶ τὸ ἡμῖς ἐκα-
τομμύριον ὀρχυμῶν ;

2. Νέοι οικονομικοὶ πόροι.

Οὐδεμία ἀμφιβολία χωρεῖ ὅτι ἡ ἴδρυσις εἰδικοῦ Ὑπουργείου τῆς Γεωργίας συνεπάγεται αὐξήσιν τῆς δημοσίας δαπάνης, ἴσως περὶ τὰς 300—400 χιλιάδας δραχμῶν (*), ἀλλ' ἡ πρόσθετος αὕτη δαπάνη δύναται νὰ ὑπερκαλυφθῇ ἐκ τῶν ἐπομένων πόρων.

(1) Ἐξ οικονομῶν εἰσκατέων εἰς τὸ μισθολόγιον πολλῶν δημοσίων λειτουργῶν, μάλιστα ἄλλοδαπῶν. Ἡ ἐλάττωσις αὕτη ὡς καὶ ἡ κατάργησις περιττῶν τιμῶν θέσεων θ' ἀπέφερον οἰκονομῆν περὶ τὰς 50.000 δραχμάς.

(2) Ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ἐνὸς περίπου ἑκατομμυρίου ὅπερ κατ' ἔτος ἀπορροφᾷ ἡ χωροφυλακὴ εἰς 800.000 περίπου δραχμάς, ὅποτε προκύπτει οἰκονομία 200.000 περίπου δραχμῶν.

Ἐὰ δύο ταῦτα κονδύλια δικτιθέμενα ὑπὲρ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Γεωργίας συμβάλλουσι σπουδαίως εἰς τὴν εἰδικὴν ὑπηρεσίαν τῆς γεωργίας.

Ἀλλὰ πλὴν τούτου ἡ Πολιτεία, ἐὰν κήδηται ἐκ τῆς τε καὶ τοῦ λαοῦ αὐτῆς, ἐὰν ἀληθῶς καὶ εἰλικρινῶς θέλη νὰ ἐμφυχώσῃ τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν καὶ ἐμπορίαν καὶ ὁδοποιίαν καὶ πάντας τοὺς ἄλλους κλάδους τοὺς ἐπινεαρχωμένους, δύναται νὰ ἐξεύρη τὸ ἀπαιτούμενον γρημικὰ καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν ἤγουν:

(3) Ἐκ τῆς παρὰ τῆς Κρητικῆς Πολιτείας ἀναλήψεως καὶ εἰσπράξεως τῶν φαικῶν καὶ ὄγειομικῶν καὶ ναυτικῶν τελῶν ὑπολογιζομένων περὶ τὰς 150.000 δραχμάς.

(4) Ἐκ τελωνικῆς ἢ ἐμπορικῆς μεταξὺ Κρήτης καὶ Ἑλλάδος ἐνώσεως ἣτις θ' ἀπέβαιεν ἀπ' εὐθείας εὐεργετικωτάτη τῆς γεωργίας καὶ ἐμπορίας τῆς Νήσου.

(*) Ἡ Ἰταλία ἤτις δικτιθεῖ πολυδάπανα Ὑπουργεῖα Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν καὶ Ἐξωτερικῶν ἀπορροφῶντα τὸ ἐν τῶν περίπου τῶν δημοσίων προσόδων, ἐκχωρεῖ τὸ ἐν τῶν περὶ τῶν δημοσίων προσόδων ὑπὲρ τῆς Γεωργίας.

Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ γράφοντος ἡ μὲν ἀξία τῶν γεωργικῶν προϊόντων τῶν κατ' ἔτος εἰς Ἑλλάδα ἐκ τῆς Νήσου ἐξεγομένων ἀνέρχεται εἰς 1.350.000 περίπου δραχμῶν, ἡ δὲ ἀξία τῶν ἐξ Ἑλλάδος εἰς Κρήτην εἰσαγομένων εἰς 750.000 δραχμῶν. Καταργουμένων λοιπὸν τῶν ἐκατέρωθεν εἰσαγωγικῶν τελῶν, τῶν ἀπὸ τῶν γεωργικῶν προϊόντων ἐκατέρας χώρας εἰσπραττομένων, θὰ ἐξωογονεῖτο μέγιστα ἡ γεωργικὴ καὶ ἐμπορικὴ κίνησις, ἡ δ' ὠθησις αὕτη θὰ εὐεργετῆ μὲν μέγιστα τὴν γεωργίαν καὶ ἐμπορίαν τῆς Νήσου, θὰ προσεπόριζε δὲ καὶ τῇ Πολιτείᾳ αὐξήσιν τῶν δημοσίων αὐτῆς πόρων τοῦλάχιστον κατὰ 50,000 δραχμῶν ἐτησίως.

(δ) Ἐκ τῆς παρατάσεως ἡ καὶ αὐξήσεως τοῦ προσθέτου εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ τῶν 3 %, ἐξ ὧν, μετὰ τὴν ἀπότισιν τῶν ἀποζημιώσεων, θ' ἀπέμενον ἐτήσιος πρόσδοδος περὶ τὰς 350—500 χιλιάδας δραχμῶν.

Ἐὰν τὰ ἐκ τούτων τῶν τελευταίων τριῶν ἡ δύο πόρων εἰσπραττόμενα ποσὰ—450.000 περίπου δρ. κατ' ἔτος—διατεθῶσιν ὅπως ἐξευρεθῇ χρεωλυτικὸν δάνειον δέκα περίπου ἑκατομμυρίων πρὸς 5 %, τὸ ποσὸν τοῦτο ἔσται ἐπαρκὲς ὅπως ζωογονήσῃ τὴν γεωργίαν καὶ προαγάγῃ τὰ δημόσια ἔργα. Διότι δοθέντος ὅτι ἡ Πολιτεία ὑποθηκέυσασα τοὺς ἄνω δύο πόρους ἐδανείσθη τὰ εἰρημένα 10.000.000, καὶ κατέθηκεν αὐτὰ εἰς τὸ Κοινοφελὲς ταμεῖον, τὸ ἴδρυμα τοῦτο, ὅπερ ἀπεδείχθη μέχρι τοῦδε κατ' ὄλου εὐεργετικὸν τοῦ γεωργικοῦ λαοῦ, μεταρρυθμιζόμενον ἐν πολλοῖς, θὰ ἠδύνατο ἔνθεν μὲν νὰ δανείζῃ εὐχερέστερον ἢ μέχρι τοῦδε τῷ γεωργικῷ λαῷ, καὶ ἐπὶ μετριωτέρω μάλιστα τόκῳ (5 %), ἔνθεν δὲ νὰ παρέχῃ κατ' ἔτος τῇ Πολιτείᾳ ὅσον χροῖμα θὰ ἐζήτηι αὕτη ὑπὲρ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου τῆς Γεωργίας καὶ τῶν συναρῶν αὐτῇ ἄλλων ὑπηρεσιῶν.—Καὶ ἔσται ἡ ἀνακούφισις πολλῶν ταχύτερα καὶ ἀποτελεσματικωτέρα ἢ ἐὰν τὰ ἐν τῷ Κοινοφελεῖ Ταμείῳ νῦν ἀποκείμενα νεκρὰ 3,000,000 δρ. τοῦ 3 % διατεθῶσιν ὑπὲρ τῶν δικαιοῦχων,

οὕτω δὲ τὸ χρῆμα κυκλοφορήθῃ καὶ ζωογονήσῃ τὴν ἀτροφοῦσαν Κρητικὴν ἀγοράν.

Σημ. Μεταρρυθμιζομένου τοῦ Κοινωφελοῦς ταμείου κατὰ τὰς ἀνωτέρω ὑποδείξεις, δίκαιον καὶ εὐεργετικὸν θά ᾔητο· (1) ἐὰν καθιερωτο ὁ χρεωλυτικὸς δανεισμὸς, καταργουμένων τῶν μέχρι τοῦδε ὑπὸ ἀπλήρη προθεσίμῃ καὶ ἐπὶ ἐγγυήσει δανείων· (2) ἐὰν καταργεῖτο ἡ δαπανηρὰ τοῖς δανειζομένοις μεσολάθεσι δικηγόρων, καθιερωτο δὲ ὅπως τὰ δάνεια χορηγῶνται ἄνευ μεσαζόντων τρίτων καὶ ἐπὶ τῇ προφορικῇ αἰτήσει τῶν δάνεια αἰτούντων· (3) ἐὰν παρῆται μὲν ἡ Κυβέρνησις τὰ μικροῦ λόγου ἄξια συμβολαιογραφικὰ τέλη (20.000—25.000 δρα. κατ' ἔτος), ἐπέβαλλε δὲ τῷ Κοινωφελεῖ Ταμείῳ τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως τούτο διὰ νομοθετοῦς αὐτοῦ ὑπαλλήλου ὁμορρεῖ ἂν συντάσῃ τὰ οἰκεια συμβόλαια καὶ διενεργῇ πᾶσαν δικαστικὴν πράξιν ἀφορῶσαν εἰς τὴν εἰσπραξὴν ὀφειλῶν· (4) ἐὰν ὡσαύτως παρῆται, ἢ τοῦλάχιστον περιόριζεν εἰς τὸ ἔλαττον, τὰ ὑποθηκικὰ τέλη· (5) ἐὰν ἡλαττοῦτο ὁ τόκος ἀπὸ 6⁰/₀ εἰς 5⁰/₀.— Ἄλλας ἀξιολόγους μεταρρυθμίσεις τοῦ Κοινωφελοῦς Ταμείου περιέχει τὸ ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ αὐτοῦ κ. Γω. Παπαδάκη ἐκδοδόμενον Νομοσχέδιον (1905).

Μεθ' ὅσα διὰ μακρῶν ἀνωτέρω ἐμελάθομεν, ὁ τρόπος τῆς ἀνακουφίσεως καὶ ἐμψυχώσεως τῆς γεωργίας—τῆς ψυχῆς τοῦ τόπου—καὶ τῆς τροφίμου αὐτῆς ἐμπορίας, καθίσταται αὐτόδηλος. Ἔως οὗ ἔληθ' ἡ πλήρωμα τοῦ χρόνου τῆς ἐθνικῆς τοῦ τόπου ἀποκαταστάσεως—ἡσιν οὔτε ἐκ τῆς Κρήτης οὔτε ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐξήρτηται πλέον—εἶνε ἀνάγκη νὰ κατανοηθῇ πανταχόθεν ὅτι πᾶσα περαιτέρω μεταρσιολεσχία οὐ μόνον δὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ καὶ ἐπαυξάνει τὰ δεινὰ τοῦ λαοῦ, εἰ δὲ καὶ ἀνάγκη νὰ ὑπέξωμεν πάντες πρακτικωτέρας σκέψεις. Καὶ ἡ Κυβέρνησις καὶ ἡ συνυπεύθυνος αὐτῇ Ἀντιπροσωπεία τοῦ τόπου ἐνθυμούμενοι ὅτι ἡ μεγίστη λαοῦ τινος τυραννία εἶνε ἡ πενία καὶ ἡ ἀργία, καθήκον ἱερὸν ἔχουσι νὰ μερμνήσωσι περὶ τοῦ πάσχοντος Κρητικοῦ λαοῦ, αἰέποτε μὲν σωφρόνως χαλιναγωγεῖσαι τὸ συχνάκις μεταρσιούμενον ἐθνικὸν φρόνημα, σοβαρῶς δ' ἐπιλαμβανόμενοι τοῦ πρακτικοῦ καὶ ἀπαραιτήτου ἔργου τῆς βελτιώσεως τοῦ τόπου. Οὕτω δὲ ποιεῖσθαι θ' ἀνακουφίσωσι μὲν τὸν

οικονομικῶς πάσχοντα καὶ δυσφοροῦντα λαόν, θὰ παρασκευάσωσι ὃ αὐτὸν οἰκονομικῶς τε καὶ πολιτικῶς ἰσάξιον καὶ ἰσότημον ἀδελφὸν τοῦ ἤδη ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οὐδὲ γρήζει σοβαρὰς ἀναιρέσεως ἢ πεπλανημένη γνώμη ἣτις φαίνεται εἰσέτι κρατούσα ἐνιαχοῦ ὅτι ἡ Κρήτη προθυμότερον καὶ θορυβωδέστερον θὰ διώκῃ τὴν Ἐνωσιν πάσχουσα ἢ εὐημεροῦσα. Τοῦναντίον ὁ Κρητικὸς λαός, ἔχων ἐν ἑαυτῷ βαθέως ἐρριζωμένον τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας, ἀγωνίζεται ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ ἀποκαταστάσεως, ἀγωνίζεται δὲ περὶ τούτου ἔτι προθυμότερον ὅταν μάλιστα ἔχη τὴν πεποιθήσιν ὅτι μέλλει νὰ ἐνωθῇ πρὸς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα ἐπὶ ὅροις ἀδελφότητος καὶ ἰσωνομίας, οὐχὶ ὃ ἐπὶ ὅροις ἀνισότητος ἢ μειονεξίας. Πλὴν τούτου εἶνε φανερὸν ὅτι Κρήτη οἰκονομικῶς καὶ πολιτικῶς ὑστεροῦσα ἢ πάσχουσα ἔσται βάρος, εὐρωστοῦσα ὃ ἔσται δύναμις τῇ Ἑλλάδι.

Ἄλλ' ὡς ἐφθήμεν ὑποσημήναντες, ἡ ἐθνικὴ λύσις τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος ἐξήρτηται οὐχὶ ἐκ τῶν Κρητῶν οὐδ' ἐκ τῆς ἐλευθέρου Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐν τῇ ὄρσανῃ Νήσῳ κυριαρχικῶς παραμενούσης Εὐρώπης.

Π α ρ ο ρ ἄ μ α τ α

Ἐν σελ. 7, στίχο 8 κάτωθεν ἀναγνωστέον· Ἰδιωτικοὶ ὑπάλληλοι (ἀντὶ Ἄλλοι ἀημέσιοι ὑπάλληλοι).—Ἐν σελ. 13, στ. 12 ἄνωθεν ἀναγν. 10.448.584 (ἀντὶ 10.445.584).—Ἐν σελ. 20, στ. 12 κάτωθεν ἀναγν. 1300 (ἀντὶ 13000).—Ἐν σελ. 22, στ. 1 κάτωθεν ἀναγν. 10 % (ἀντὶ 9,34 %).—Ἐν σελ. 23, στ. 5 ἄνωθεν ἀναγν. 10 % (ἀντὶ 9,34 %).—Ἐν σελ. 29, στ. 5 κάτωθεν ἀναγν. σελ. 35 (ἀντὶ σελ.).—Ἐν σελ. 32, στ. 15 κάτωθεν ἀναγν. γεώμηλα 10 % (ἀντὶ γεώμηλα 9,34 %).—Ἐν σελ. 35, στ. 1 ἀφαιρετέα (ἀντὶ ἀφαιρετέρα).

ζώμεν
νησις κα
τόπου ένθι
είνε ή πενία
μνήσασι περι
μέν σωφρόνως χ
μενον έθνικόν φρ
του πρακτικού και
του τόπου. Ούτω